

סימן קלא [קסד]

ואל כליד לא תתן. ויראת מאלהיך אשר צוה ב' כי תצא כי תבא בברם ריעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליד לא תתן. ותניא בהשוכר את הפועלים (פ"ג) נאמר כאן כי תבא ונאמר לחלן לא תבא עיני השמש מה לחלן בביאת פועל הכתוב מדבר אף כאן בביאת פועל הכתוב מדבר. כרם ריעך ולא (א) של גוי ולא של הקדש. ואכלת ולא מוצץ ענבים ולא ענבים (ב) ודבר אחר כנפשך כן נפשו ש'

איתו עובר בל"ת ועי"ש בהגהות וביאורים שבסוף הספרי פי' אם קבר זו נפל דלאו בר נחלה לא קרה מקומו וליכא משום בל תחסינו ופי' אפי' דקאמר לא מיבעיא אם לא נקבר זו אדם מעולם דל"ע בל"ת אלא אפילו נקבר זו נפל כיון דלאו בר נחלה איתו עובר ובש"ת עמודי אש סי' י"ט אור"ב כ' ג"כ כהנ"ס בספרי לפניהו וז"ל שם ואם נפל איתו חייב בקבורה מדוע יהיה יוצא כשקבר זו ככל משמע דנפל חייב בקבורה עכ"ל ובאמת לא נשמע מידו דלפי הירש"א א"ע בל"ת יש לומר דהל"ל דמש"ה אפי' נקבר זו נפל איתו עובר ונחום דנפל איתו חייב בקבורה והוי כאלו לא נקבר זו אדם מעולם אלא המאיר ענין לספרי שם מחק תיבה איתו וכו' הגר"ש"ן בס' דברי שאל וטופסים ל"ב בספרי עובר בל"ת וחיתת איתו נמחק דלא אררה כי קברו בו אף נפל אחד הרי הוא מיוחד לקבורתו ואסור לקבור בו אחר . ונזהר רחיה דגם נפל מזה לקבור דל"כ לא היה מקומו בזה נחלה במה שקבר נפל ועיין מג"א סי' תתקנ"ו ס"ק עכ"ל ולא ראו דברי היראים שגורם ג"כ הרי"ז עובר בל"ת . וראותי להמקנה בקדושין נ"ו ב' סה"ר מהמג"מ דעבד מזה לקבורו אט"ג דאין לו נחלה וז"ל דהא ההגמ"י עמנו מביא שם רחיה דאין מזה לקבור נפל מדלמרינן בגמרא שפחה שהטיה נפל לנזר וכו' אלמא דט"ל דעבד מזה לקבורו דל"ה אין רחיה מולד שפחה שהוא עבד עכ"ל ובאמת דברי ההגמ"י מקורם באו"ז הל' אבילות סי' תכ"ב בשם הרי"ר שמה ב"ר שמואל וס' כ' בזה"ל כדלתינא דתוספתא דלהלות בור שמטיין בו נפלים שפירו ומעשה שפחתו כו' וא"ע קברו הריאה מרישא דתוספתא ועיין ר"ס פס"י דלהלות ובש"ת בית אב הדל"מ סי' ע"ה הביא ד' הספרי שסבורו איתו עובר בל"ת ופי' אם קבר בו כ' היינו לנזקת קבר זה בחיי אביו וכבר החוקק בזה את המחק ועו"א דאפילו נפל אמרינן דמסתמא מחל אביו והוי חזקה לנזקת עי"ש :

(א) לה האמור בפרשה ולקחת לך לנשה כאל ועיין להלן סי' ר"ו אות א'. (ב) לאמרינן. בדפוס ליתא תיבה וזו תחת זה כתוב שם ד"א. והנה משכ"ל ת"ל לא התעמר בה לפניו הגירסא בפשרי ת"ל ומכור לא תמכרנה ועיין במ"ח להג"ר"ם שם שם דדרשת הספרי מבסל השון ומכור לא תמכרנה איתו אלא למחן דס"ל לא אמרינן ד"ת בלשון ב"א משכ"ל לה"א יצמות ע"א א' דכ"ל דברה תורה כלשון ב"א ע"כ מפיך לה מלת התעמר בה וכמש"כ התרגום אונקלוס עיי"ש. והנה נראה מכאן דמתנה אינה בכלל מכירה רק במקום דרבי ליה קרא וכן לה' הרשב"א בחי' לב"ק ע"ט א' עמש"כ בצרייתא גנב ונתן במתנה משלם תשלומי ד' וכו' חומא מהיכי תיחי שתהא מתנה בכלל מכירה כחן בו ועיי"ש שם ב"ב הרשב"א ר"ל דלפטר לומר דמ"ל נכארה משלם תשלומי ומכירה דומיא דכפזיה כל שנשתהש בחטא ע"ל וזוה א"ל"ם עמש"כ בצרייתא גנב וחליף משלם ד' וה' דלע"ג שם הרמב"ם בפ"ג מהל' מכירה דאין אונאה לחליפין לעולם ועיין בב"י חו"מ סי' רכ"ו סכ"ז שם וז"ל ותלמודי הרשב"א כתבו שדבריו הרמב"ם נראה עיקר שאין אונאה לחליפין לעולם אלא במכר דממכר כתיב עכ"ל הרי דממכר מנועם חליפין וא"ל הרי גם בתשלומי ד' וס' או מכור כתיב ובס' ביין של שמהה חח"מ סי' ג' כ' שדרור האלון מהר"א זצ"ל נתקשה צוה ולפי דברי הרשב"א דל"ק דח"מ דח"מ א' בחליפין נשתהש בחטא כפזיה ורבינן לה דומיא דמתנה ועל"ג דבכ"מ חליפין לא סוי בכלל מכירה אולם המרדכי פ' המקבל סי' שג"ה א' שחליפין נקרא מכר ובש"מ עבודת הגרשוני סי' ק"ה הוסיף נוסף משלו שחליפין נקרא מכר והוא תלמודי הרשב"א שם כ' הווא משום יתורא דקרא עיי"ש ועיין בפשר דורים כלל דורים סי' רי"ז יד שאול קט"ק בענין דחילוק מקרי וזיבא עיי"ש :

(א) כלשון היראים כ"ה בספרי דברים פ' רס"ו רעך פרט לאחרים פרט לגבוה. ולפי המתבאר בש"ס ב"מ פ"ו ב' ובפרש"י שם ט"ז בפי' הספרי פרט לאחרים ר"ל רעך ואז כל"ל לא תתן אבל כרס אחרים גם אל כל"ל תתן והיינו למ"ד גזל נכרי אסור אלאסריך קרא למישרא פועל ופרט לגבוה ר"ל כרס רעך ואכלת אבל כרס הקדש אסור לאכול וכמו שיתבאר ד' הספרי כ"ה פ' ל' שון היראים אך לפמ"ש"ה הש"מ בשם הריב"ז א"ס שם יתבאר דברי הספרי בפשיטות יותר דרעך פרט לאחרים ופרט לגבוה שיהיה שוין ללא יאכל פועל לא משל הקדש ולא משל אחרים ללחשנ' רחמנא עגול כיון דעובד כוכבים לאו בר מואה הוא ולא יגרום בנמ' היינו דלאסריך קרא למישרא פועל וכמס"כ ב"ס שער משפט לח"מ ריש ס' ע"ז"ו הביאו ב"ס"ת שם וכן יתפרש דברי היראים אלא שמס"כ שם ראה מדברי היראים לפי' הריב"ז א"ס בש"ס"מ שם במחלת לא ראה שדברי היראים נקוחים מהספרי וטובל לפרש דברי הספרי ג"כ כפרש"י כ"ל"ז וא"כ גם מהיראים לא מכרעא מיד' . (ב) ולא ענבים וד"ל. רש"י פ' ב"מ פ"ו ב' ולא ענבים וד"ל לעגול ענבים במלת למחוק שיאכל הרבה וכ"כ הסמ"ג לא"ן ק"פ"ב ענבים ולא

פועל מה נפשך אוכל ופמור אף נפשו של פועל אוכל ופמור, שבעך ולא אוכלה גסה. ואל בליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעה"ב אתה אוכל בשעה שאי אתה נותן לכליו של בעה"ב אי אתה אוכל והיינו בשעת גמר מלאכה כדתנן בהשוכר את הפועלים [פ"ז א'] ואלו הן מן התורה העושה במחובר דקרקע בשעת גמר מלאכה.

יש לשאול, דאמרין בהשוכר את הפועלים שבעך ולא אוכלה גסה אמאי לא מפיק ליה מואכלת דאכילה גסה לא מקריא אוכלה כדאמרין ביוםא בפ' יום הכפורים [פ' ז'] ואמר ריש (ג) דקיש אמר ר"י זר שאכל את התרומה אוכלה גסה פמור שנאמר כי יאכל קדש וגו' יש לומר ההיא דכתיב גבי תרומה לא מצינו לאוקומי למעוטי מוצץ דבכל מילי דמחייבי בתרומה משתעי קרא ויש דברים דלא שייך בהו מציצה אבל ואכלת ענבים במילי דשייך בהו מציצה מיירי הלכך לא מפיקין מיניה אוכלה גסה דהא למעוטי מי (ד) מציצה אפקיה [ו] דאמרין הכא דעד אוכלה גסה מיקריא (ה) ותניא שבעה בברכות [מ"ז ז'] ואכלת בכזית ושבעת בכיצה. לא קשיא דמכזית עד אוכלה גסה מיקריא שבעה. אך יש לתמוה דאמרין בעירוצין כיצד משתתפין [פ"ז ז'] על מידת העומר האוכל כשעור הזה הרי זה בריא ומבורך והשעור שלו כל סעודה עולה לב"א ביצים לא מקריא אוכלה (ו) למיפק מידי שבעה. ובמסכת פיאה תנן ומייתנין לה בכ"ב פ"א (א) ובשבת פ' כל כתבי [ק"ח א'] אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבר לפגודין מדי סאין בסלע ומעמא כדתנן התם אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטין (ז) ומעמא מפרש בספרי ואכלו בשעריך ושבעו תן להם כדי שבעם מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטין פי' דהיינו שבעה מותר נפקא מידי שבעה

חולפות ראם

ולא ענבים וד"ל שלא יאכלם לא בשפת ולא במלח וכ"מ שם"ס שם בגמרא פ"ט ז' מלח ודאי כענבים וד"ל דמי ולפי"ז מה ששנינו במשנה ז"ל ב' היה עושה בתאנים לא יאכל ענבים כענבים לא יאכל בתאנים אין לפרש כהרמב"ם בפ"ט ש"כ וז"ל אמר רחמנא בפותל ואכלת ענבים וזאת הקבלה ענבים ולא דבר אחר וכ"כ החינוך מ' תקנ"ו והוא מהירושלמי ספ"ב דמעשרות ופ"ו דב"מ ס"ג וספרי דברים פ' רס"ו דהא ענבים מבטל להיהו לענבים ולא ענבים וד"ל ומש"ה יפה כ' הסמ"ע בחו"מ סי' ש"ז סקכ"ב ג"ו נדרש ממ"ס ואל בליך לא תתן ממה שאתה טוחן כליו של בעה"ב אתה אוכל והחז"ט בפ"ז דב"מ משנה ד' נחקקם בדברי הסמ"ע ולכאורה הדין עם הסמ"ע אלא שהרמב"ם בחיבורו פ"ב מה"ל שפירות ה' כתב היה עושה בתאנים כו' שנאמר בכרם ואכלת ענבים. ודע דמש"כ הרמב"ם שם והעושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחרת ובאמת הוא בעיני דלא היסטא בגמרא וכ"כ הסמ"ע עיין ז"ל ולכן פסק המחבר בחו"מ שם סי' דהיה עושה בגפן זה לא יאכל בגפן אחר ואי אכל לא מפקין מיניה ולא מנכין לו מאגריה וה"ל דספיקא הוא וז"ל מהסיחמא על הראב"ד שלא הגיה ע"ד הרמב"ם כדבסמך עמ"ס הרמב"ם ולא יהיה בניו או אשתו מהבבין לו השכלים באור ח"ל א"ל בעיה היה ולא היסטא עכ"ל והלח"מ נחקקם בזה ואף שראיתי להגדל עוז ש"כ שם ע"ד הראב"ד בזה"ל איני תמה מה צא לחדש בלשון הסוגות בזה ע"כ במחל"ת דבריו תמוהים דל"מ רבתי לדינא דלדעת הרמב"ם באיבעיא דלא איפסיתא מהני תפיסה כמו שהאר"ך הש"ך ב"ס תקפו כהן וא"כ לריבין אנו לדעת אם הדין הוא פסוק ואיסור ומוציאין ממנו מה שאכל או לא, והנראה דלהרמב"ם פסיקא ליה דשום בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר מהירושלמי הדין דמעשרות והובא בזה"ל שם. (ג) לפנינו בפיך אמר ר' רימיה אר"ל. ובדפוס החר"ן יש לשלול דתנן בזה"ל א"ס. (ד) דהא למעוטי מילא אפקיה כ"ל דברי רבינו לריבין ביאור דנהי דמעשיין מואכלת מוצץ מ"מ ממילא נשטע ג"כ דאכילה גסה אסור דזה ל"מ אכילה כמ"ס ביבמות מ' א' אוכלה גסה מי שמה אוכלה וז"ל דכוונת רבינו הוא כמ"ס החוש' ב"מ פ"ו ז' ד"ה שבעך ש"כ שם אי לאו דכתיב שבעך וכו' ממעטיין מואכלת אוכלה גסה לא הוה ממעטיין מואכלת ולא מוצץ דשחיה בכלל אוכלה עי"ה וכ"ה סוגות רבינו כאן דמש"ה לא מפקין מואכלת אוכלה גסה דהא למעוטי מילא אפקיה ואם היינו דורשין אותו למעוטי אוכלה גסה לא הוה ממעטיין מיניה מוצץ, והרב הגאון מד"ל דמחזיקו ז"ל אמר ליישב קושיית החוש' והיראים עפ"מ"כ הסמ"ע בפתחיה להל' שחיה בשורה הב' דע"כ ז"ל כ"מ שנאמר אוכלה בכזית אלא במניהם או בציווי כמו בערב תאכלו מלחם משא"כ באכילת רשות וא"כ ה"ל י"ל דא"כ גסה לא אוכלה היינו דוקא באכילת מלח או איסור משא"כ ואכלת ענבים שהוא רשות לא מפקין ממעוטיהם אוכלה גסה ומש"ה דרשו שבעך ולא אוכלה גסה עוד פי' ליישב קושייתם ע"פ מש"כ החוש' ע"ה ר"ת בפסחים ק"ו ז' ד"ה דלמא דתרי גווי אוכלה גסה י' אחת שנספס ק"ה מלאכול ועל אותה פסור ביו"כ ויש אוכלה גסה שאינו מהאוס לאכול אך יש בזה טעם וא"כ י"ל שבעך ולא אוכלה גסה פי' שאינו מהאוס לאכול אך יש בזה טעם וכהיה אוכלה גסה דניור כ"ג א' ובכה"ל א"ל ללמוד מן ואכלת דשפיר מיקרא אוכלה אוכלה גסה כיון עכ"ל חנן צירושלמי ספ"ב דמעשרות אמרו שבעך שלא יהא אוכל ומקרא וזה הלשון משמע שנספס ק"ה מלאכול ואפ"ה יפ"י לא למעוטי מן שבעך ולא מואכלת מינה תי' החוש' והיראים לא אורז לפי הירושלמי שדרשו שם שבעך שלא יהא מקנף בתאנים וממלך בענבים ולא דרשו למעוטי מוצץ מואכלת ח"ל הש"מ ב"מ פ"ו ז' ואכלת ולא מוצץ כלומר אסור לפועל שראכל הענבים בשעה שאינו תאכל להם שאינו יכול לאכול החרגים והוא אלא מוצץ היין מן הענבים וזוהי הקליפה החיונה בדודאי הוא אוכל אותה באכילה גסה ואין זה כנסף שבעך לפי שיותר משבעך הוא עכ"ל והיינו כמ"ס צירושלמי, והווי העמודים העיר ג"כ ליישב קושיית החוש' באופן הב' מואכלה גסה וכמ"ס ע"ה הראב"ד דמחזיקו וכו' השם חדש לדינא דהכא בפותל אסור האכילה גסה אפי' אותה שיש בה טעם עי"ה. (ה) מיקרא שבעה ותניא בברכות כו' כ"ל. (ו) אוכלה גסה למיפק כו' כ"ל. ועיין בש"מ כתובות ס"ד ז' ובג"מ מ"ק ח' א"ח סי' נ"ח ישוב לשאלות רבינו ובס"מ ג' עיין ק"כ ז' ודבר תימא הוא כו' כדברי היראים. (ז) בפ"ז מה"ל מת"ע ה"ח כ' הרמב"ם ואם מן הכוסמין לא יפחות מקב וז"ל דשירובין כ"ס

ספר עמוד ד איסורי ממון יראים נה

דאין לומר מדרמתחלה להיות שבעה קאמר בהביצה נמי נפטר שלא להנאה ולא רוח. יש לנו לדרש המקרא כדאשכחן בקדושין (ח) קרא בהעניק תעניק, הלכך יש לנו לדרש כדי שבען לכל היותר שבשבעה מקרת א"כ היה לו לומר אין פוחתין לעני בגורן סכ"א ביצים.

זנן בהשובר את הפועלים ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע (ט) עד שלא נגמרה מלאכתו, פי' למעשר וכדבר שנידולו מן הארץ. ואמרינן בגמרא [פ"ה ל'] אדם בתלוש מנא לן ומסיק רבינא מדכתיב לא תחסום שור בדישו, מכדי כל מילי איתנהו בחסימה דילפינן שור (ו) שור משבת ליכתב רחמנא לא תדרוש בחסימה שור דכתיב רחמנא למה לי לאקושי חוסם ונחסם לחוסם מה חוסם אוכל במחובר אף נחסם אוכל במחובר ומה נחסם אוכל בתלוש דכתיב דיש אף חוסם אוכל בתלוש, למדנו שאין אוכל חוסם, פי' פועל בתלוש אלא ברומה לדיוש. ותניא דיוש מה דיוש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו אף כל שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו. ותניא מה דיוש מיוחד בשעת גמר מלאכה אף כל בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו יצא המכבש (יב) בשומן ובכצלים הואיל שעת גמר מלאכה אין פועל אוכל. תניא אידך מה דיוש מיוחד דבר שנידולי קרקע פועל אוכל בו אף כל שנידולי קרקע פועל אוכל בו יצא החולב והמחביץ והטבין שאין גידולי קרקע, פי' (יג) כמו דיוש אע"ג דבמקום אחר מיקרו בהמות גידולי קרקע, כדתניא, ונתת הכסף בכל אשר תבא נפשך ביין ובשכר בבקר ובצאן מה הפרט מפרש פרי מפרי גידולי קרקע וכו' מ"מ אין פי' גדולי קרקע שוה דהכא דומיא דדיוש בעינן, וכיון דלא כתיבא בקרא אלא כרם וקמה כדכתיב כי תבא (יד) בקמת רעך שאר דברים מנלן דאמר שמואל והרמש לא תניף לרבות כל דבר הרמש. ואמר ר' יצחק אמר קרא קמה לרבות [כל] בעלת קמה והיינו כל גידולי קרקע. וברם וקמה למדין זה מזה דכתיב כי תבא בברם וכו' תבא בקמת ו' מוסף על ענין ראשון. ועוד דבמשנה תורה (טו) סמוכין דרשי. תנן [ז"א ו'] אוכל פירות (טו) קישות אפילו וכו' ר"א וחכמים אומרים לא יוכל פועל יותר על שכרו וחכמים מתירים:

סימן קלב [רענ]

לא תעבט בביתו. תירא את ה' אלהיך אשר צוה בפרשת כי תצא למלחמה כי תשה ברעך משאת מאומה

הועפות ראם

כ"ט א' אמרו קב וחצי כוסמין. (ח) בקדושין [י"א א'] בקרא דהענק כו' כ"ל. (ט) בשעת גמר מלאכה ונתלת מן הקרקע עד כו' כ"ל. (י) שור שור משבת וכו' כ"ב ק"ד ב' שור לאגמוריה שור שור לחסימה כו' ואמרו שם עוד בהמתך לאגמוריה בהמתך בהמתך לבלאס א"ה אפי' אדם נמי ליחסר אלמא תנן כו' א"ל למען יכוח עבדך ואמתך כמון להנחה הקשה' ולא לדבר אחר ע"כ ומה הקשה בם' מהש"ל במלות חסימה עמ"ס בב"מ פ"ח ב' כנפשי מה נפשי אס חסמת פטור אף פועל אס חסמת פטור דמה נפשי קרא להכי הא בלא"ה אימנע אדם מלאו דלא תחסום דליכא למילף משבת להנחה הקשה' ולא לר"א כמס"כ החוס' בב"ק כ"ד א' ד"ה הוא אמינא והניח ב"ע ותמיהני שלא הרגיש בפרש"י דב"מ פ"ח ב' ש"כ כ"ד פטור וז"ל ולא תילף מיהא לחיובא מק"ו כדלקמן עכ"ל וצריך דכוונת רש"י ליישב קושיתו ולי נראה עוד דה"ל דמאחר דכתב רחמנא לא תחסום שור לאקושי חוסם דהיינו אדם נחסם לחוסם כמבואר כאן ה"ל דגם צוה איחזק חוסם נחסם מה נחסם עובר בלאו אס חסמת אף חוסם דהיינו אדם עוברין בלאו אס חסמוהו להכי אצטריך כנפשי מה נפשי אס חסמת פטור אף פועל אס חסמת פטור ונראה דע"כ בדברי רש"י יחזק"ה חס"כ הרמב"ם במנין המלות שלו בראש ספר הדין מ"ע ר"ב לעזוב משא מעל חבירו או מעל בהמתו שגאמר עזוב תעזוב עמו עכ"ל והלא בב"ק שם אמרו חמור לאגמורי חמור חמור לפריקה וכו' מהיכי יתתי אדם וכו' להנחה הקשה' ולא לדבר אחר אולם לפמש"כ רש"י א"ש דמק"ו ידעינן דמכש"ל לאדם וכו' המלות להרמב"ם מ"ע ר"ב כ' להוריד המשא מעל הבהמה שנתעשה כמשה' דרך כו' ולא זכר שם מעל חבירו ואילו במ"ע ר"ב כ' להקיס המשא על הבהמה או על האדם היקד ממש"כ בראש חבורו ס' הדין אולם במנ"ל ר"ע כ' בם' המלות ומנ"ל עמו משאו אס על גבו אס על בהמתו כו' עיי"ש ובק"ר לא זכר אלא בהמה ועיין בקונטרס דבר מזה מה שהעיר ע"ד המניה בחיוב מ' חק"ס ח"ל חס"מ בב"ק כ"ד ב' ד"ה להנחה הקשה' ולא לר"א וז"ל חס"כ פריקה נמי לא תהאנו בלאס העטון משוי וכו' חס"מ [ז' ב'] משמע דהנהג גבי ההוא דדרי פתחא דאופי' וז"ל דמדברנן נהגא. תלמיד הר"פ ז"ל עכ"ל, ולפי ה"ל י"ל דהוי דלורייא מדין ק"ו וכפרש"י גבי חסימה ונראה דלעת תלמוד הר"פ הוא כהרד"ל בשו"ת ס' תשכ"ח הביאו בהר"ל ליו"ד ס' ש"ע שם האדם בעל שכל ולא ה"ל לפטון עמו יותר מהרואו לו עיי"ש בלורך וק"ו פריבא הוא ודין פריקה ועשינה אחד הוא כדמוכח מהש"ל שראש דבריו הוא בפריקה והביא מנ"ל ב' דמייירי שם בפשינה ודו"ק ועיין שו"ת עמודי אש ס' כ"א אות כ"ו אס בלאס נוהג חסימה עיי"ש. (יא) הבודל כ"ל. (יב) המכש כמנינו כו' הואיל ואין שעת כו' אוכל בו כ"ל. (יג) כדע"ל פ"ט א' ד"ה גידולי ובנדפס חסר עד וכיון. (יד) בחרם רעך כי תבא בקמת כו' אמר שמואל כ"ל. (טו) דבמ"ל כ"ע סמוכין כו' כ"ל ובמשכ"ל ו' מוסף על ענין ראשון עיין בסמ"ג לאוין קפ"ג פסיים אמונ' כספרי ספרד אין שם וא"ו עכ"ל והשם חדש ביראים הגדסם ס' קס"ג לא זכר דברי הסמ"ג וישכחו ועיין להלן ס' רי"ד. (טז) פועל קישות אפי' דליבר כו' ר"ל חסמא אומר לא כו' כ"ל. [הגרנ"ל ד]. ו' השם חדש אע"ג דלית הלכתא כר"א חסמא מ"מ הביאו רבינו דמיינה נשמע דברי ת"ק דקתני אפי' דליבר הוי אפילו הוא יותר על שכרו עכ"ל ולפמש"כ כאן א"ש שהביא כל המשנה כדי לסיים וחכמים מתירים;

נחוח

ספר עמוד ד איסורי ממון יראים

לא תבא אל ביתו לעבוס עבוסו ותנן בב"מ בהמקבל [ק"ג ב'] המלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בב"ד ולא יכנס בביתו ליטול משכנו שנאמר בחוץ תעמוד ותניא בספרי כי תשה ברעך. אין לי אלא המלוה מניין לרבות שבר שביד והקפת חנוני ת"ל משאת מאומה. לא תבא אל ביתו יכול לא ימשכנו מבפנים אבל ימשכנו מבחוץ ת"ל לא תבא לעבוס עבוסו בחוץ תעמוד. כשהוא אומר והאיש לרבות שליה ב"ד ואם איש עני הוא אין לי אלא עני עשיר מנין ת"ל ואם איש א"כ מה ת"ל עני ממחר אני ליפרע ע"י עני יותר מן העשיר. לא תשכב בעבוסו לא תשכב ועבוסו עמך. ואמר' בהמקבל אמר שמואל שליה ב"ד (א) וכו' פי' בחוץ משכנו בביתו לא ובע"ה אפילו נתוחי נמי לא ומפ' למתני' הכי המלוה את חבירו לא ינתחנו אלא בב"ד ולא יכנס אפילו שליה ב"ד לביתו ליטול משכנו. ואע"ג דקאמר (ב) ליה מילתיה דשמואל כתנאי בשמואל קימ"ל. ופירושו דקרא הכי כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבא מלוה (ג) בביתו לעבוס בחוץ תעמוד לרבות שליה ב"ד להיות מוזהר שלא יכנס כמלוה. ואע"ג דמרכי שליה ב"ד כמלוה דוקא לענין משכון בפנים אבל בחוץ [מלוה] אסור דרבינן לעיל ושלית ב"ד מותר וטעמא שבדבר הנראה יש לנו להעמיד היובר:

והשתא דמלוה נתוחי נמי לא יש לנו להקשות דאמר מר בב"ק בתחלת המניה [ל"ג ב'] אמר רב נחמן אפילו במקום דליבא פסידא עביד אינש דינא לנפשיה ולא אזיל גבי דינא דכיון דבדין (ד) לא ופסקינן התם כוותיה יש לומר שהוא דרב נחמן בגולן שלא בענין (ה) מוצי' לגזול ממונו או הוציא גזול' על הגזול' דמי גזולתו כמלוה בההיא עביד אינש דינא לנפשיה וינתחנו שלא בב"ד אבל דברים שתורת הלואה עליהם אינו רשאי לנתחו אלא בב"ד כאשר רבינו למעלה משכנו חוץ וקרא בדבר הנזקף בהלואה מיירי בדכתיב כי תשה ברעך משאת מאומה. כדתניא בהמקבל [ק"ג ב'] לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לשכר חמר (ו) ופוסק ודיין הקורא יכול אפילו זקפן עליו במלוה ת"ל כי תשה ברעך משאת מאומה כל מאומה למדנו שלא הזהיר ויצרנו לא תבא אל ביתו לעבוס עבוסו שלא במלוה ובזקף כמלוה:

סימן קלג [רעד]

בעבוס לא תשכב. ויראת מאלהיך צוה והזהיר בפ' כי תצא למלחמה ואם איש עני הוא לא תשכב

תועפות ראם

(א) נתוחי אין וכו' כ"ל. (ב) דקמה כ"ל. (ג) לחצרו צביתו כו' כ"ה בנדפס והסמ"ג לאוין קפ"ו כ' כדברי רבינו, ועיין ב"מ ק"א ח' תוד"ה אימא ועיין בתו"ס פ"ט דב"מ מ"ג ובס' ת"ח ש"כ ג"כ דלא כהתוס' והו' דעת היראים והסמ"ג, כ"כ הווי העמודים. (ד) דבדין עבד לא טרח ופסקין כו' בגזלן שלא כענין רוצים לגזול ממונו או הוציא גזל' ולא זקף הגזול' על הגזול' דמי כו' כ"ל וכתשוב' מיימוניות הסיכות לס' מיוקין סי' י"ד בהגה"ה הביא שם ד' היראים צוה"ל ורוצים לגזול ממונו או הוציא גזל' גזל' חזק כו' וכ"כ המרדכי ר"פ המניה בלשון היראים ופי' הוציא ש"כ רבינו היינו שהוציא הגזל' אותה דבר מבית הגזול' וכלפי מה שאמר מתחילה שרוצים לגזול כו' אמר חז"ל או שהוציא הגזל' והמרדכי שם הביא דברי הר"ר מאיר דה"מ בחפץ המצורר שהוא שלו ומחזיק בו ומסרב להחזיר לו אבל בשאר מיני שאין ידוע אם זה שלו אם לא לא צ"ל רשות אפי' הו"ל פסידא לפי דבריו דא"כ לא שבתת מיי לכל בריות כו' ונראה שהוא מדברי רבו האו"ז ש"כ בב"ק שם סי' קמ"ה וז"ל ודוקא בדבר ידוע שזה גזול' דומיא דההוא גרונתא דהוא ידוע דתרווייהו הוה אית ליה רשותא למיעבד דינא לנפשי' אבל בדבר שאין ידוע אי גזול' אותו או לא לא צ"ל רשות לנפשי' אפי' הו"ל פסידא לפי דבריו דא"כ כאלו"ל יאמר לחבירו הלא ידעי ומגזל גזל' ממני ויכח אותו או יתפוק מידו וימלא עבדנא דינא לנפשי' א"כ לא שבתת כו' וז"ל היראים בנדפס הביא דר"ם מיירי בגזלן שהדבר שלו בעין ורוצין לגזול ממונו או שגנבא הגזל' כו' ונראה שם"ס תיבת שגנבא וז"ל שהוציא או לא שגנבא בבית הגזלן וכונת דבריו שם או שרוצין לגזול ממונו ועביר דינא לנפשו שאינו מיה לגזול ממונו או שכבר גזלה הגזלן ועביר דינא לנפשי' ומנחתא ממנה והיינו כמו שהנתי כאן בכת' והריקאנטי סי' תס"ד זירק דעת הרא"ם לרבינו מאיר וכו' שם צוה"ל פסקו הרא"ם והר"ר מאיר דהא דעביר אינש דינא לנפשי' לא אמרינן אלא בחפץ המצורר שהוא של ראוין ושמעון מחזיק בו ולא זקף הגזלן על הגזול' דמי גזולתא דליהוי כמלוה והיה עביר ראוין דינא לנפשי' ונכנס לבית שמעון ליעול את שלו כו' עכ"ל ותשובת רבינו מאיר דר"ב שבהגמ"י שם כתובה ג"כ בתשובת הר"ר או"ז סי' קמ"א אך אותה הגה"ה ליתא שם והו' מש"כ הרמ"א בזה"מ סי' ד' וז"ל דלא אמרינן עביר אינש דינא לנפשי' רק בחפץ המצורר לו שהוא שלו כגון שגזלו או רוצה לגזולו כו' יכול להניח שלו ועי"ש ביאור הגר"א סק"ס וז"ל כו' שגזלו ב"ק שם בן בנ' ג' סק"י או רוצה... שם גרונתא עכ"ל והיינו דברי רבינו היראים והר"ר מאיר והאו"ז ועיין הע"ש ריש שאלתא ב' שעמד שם עמ"כ שם המרדכי וכו' כ"כ ב' יראים כו' וז"ל והרי היראים סותר דברי ר"ם שמוסרם דאפילו הוציא גזל' כו' עי"ש ולפי מה שצארת דברי היראים אין שום סתירה וכל זה דלא כהראב"ה למס' ברכות סי' ח' ש"כ בחר גנבא גנוב וטעמא טעם פירוש אבל יסול צפרהסא דק"ל עביר אינש דינא לנפשי' במקום פסידא כו' ופי' לפירוש נראה עפ"מ"כ הא"י פ' יתרו בהגה"ה שפועל בנפשו אותו הקליקול ותתרגל נפשו לגזול צפרהסא עי"ש אבל לפי דעת הר"ם אפילו ליעול צפרהסא אסור היכא שאינו מצורר שהוא שלו כמס"כ המרדכי שם ויראים מברכות כו' (ה) כל העמוד פה צכת' מנושטס ונכתב בזה הלשון. (ו) ופוגדקי ודיוגנאות יכול כו' כ"ל ומן למדנו עד סוף חסר בנדפס:

ספר עמוד ד איסורי ממון ראים נו

בעבטו ותניא לא תשכב ועבטו עמך ואמר רב ששת בהמקבל [ק"ד ז'] עני לא תשכב ועבטו עמך הא (א) עשיר שכב ועבטו כו'. ותנן בהמקבל [ק"ג ז'] מחזיר הכר בלילה ואת המחרישה ביום. ותניא בגמרא עד בא השמש תשיבנו לו. זה כפות יום שנתנה למשכן בלילה. השב תשיב לו את העבט כבא השמש זה כפות לילה שניתן למשכן ביום :

תנן בהמקבל אם מת אין מחזיר ליורשיו ר"ש ב"ג אומר אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים מכאן ואילך מוכרה בב"ד. וילפינן בגמרא מהא דרשב"ג לית ליה סדור בבכ"ה וקומל"ן כל מקום ששנה רשב"ג (ב) הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה. והיינו (ג) דאמרין בב"ק פ"א [י"א ז'] אפילו מגלימא דעל כתפיה. והא דאמרין בהמקבל [ק"ד ז'] רבא (ד) בר אבון אשכחיה לאלהו א"ל מנין שמסדרים בכ"ה א"ל גמר מיכה מערכין למאן דאית ליה סידור קאמר ליה דטעמא משום דגמר גזירה שזה. ולא גרסינן מהו שיסדרו דהוי משמע הלכה למעשה בעי מיניה [אלא] מנין גר' פ' למאן דאית ליה סידור ושמי' דמנין גרסי' בפ' ר"ה.

תניא בהמקבל [ק"ד ז'] המלוה את חברו (ה) למשכנו ומשכנו הייב להחזיר לו בד"א שמשכנו שלא בשעת הלוואתו אבל משכנו בשעת הלוואתו אינו הייב להחזיר לו. וטעמא דקרא לא איירי אלא במשכנו שלא בשעת הלוואתו כדכתיב והאיש אשר אתה נושה בו ודרשינן והאיש זה שליח ב"ד אלמא במשכנו עפ"י ב"ד הכתוב מדבר והיינו שלא בשעת הלוואתו ועליו כתיב ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו השיב תשיב לו את העבט.

סימן קלד [רסב]

שכיר לא תעשוק. את ה' אלהיך תירא ותעבוד והזהיר בשמירות שכיר הזהיר הכתוב עליו בב' מקומות בקדושים כאשר פירשנו למעלה (א) ובפרשת כי תצא למלחמה דכתיב לא תעשוק שכר עני ואביון ותניא בפסרי מה ת"ל והלא כבר נאמר לא תעשוק את רעך ולא תגזול למה נאמר (ב) בב' לאוין מלמד שהכובש שכר שכיר עובר בה' לאוין משום כל תעשוק ולא תגזול וכל תלין וביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש מכלל שנאמר ואליו הוא נושא את נפשו אין לי אלא מלאכה שעושה בנפשו פ"י שמסכן נפשו שעולה באילן. שאין עושה בנפשו גרדי וסורק מנלן ת"ל לא תעשוק מ"מ. עני ואביון למה נאמר סמךר אני ליפרע מעני ואביון יותר מכל אדם. וה"ה (ג) דמתרצינן לגבי נושא נפשו

תועפות ראם

(א) הנה לפי סוגיית הגמרא שלפנינו רב ששת לא חידש לנו ה"ה עשיר כו' דגם צברייתא איתא ה"ה עשיר שכב חלא שפי' לנו כוונת הצרייתא שר"ל מש"כ לא תשכב בעבטו פ"י לא תשכב בעבטו חלא וכו' מהר"א בכתובות ק"ה ז' תוד"ה חס' דה"ה עשיר שכב מלשון הצרייתא הוא ואליו רבינו כ' מקודם בלשון הצרייתא לא תשכב בעבטו עמך ונראה לי דג' רבינו כ' הוא בגמרא שם ת"ר ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו לא תשכב בעבטו עמך מאי קאמר אר"ה ה"ה כו' וה"ה דקוסיית הגמרא מאי קאמר ר"ל מל"ל להצרייתא לפרש לא תשכב בעבטו לא תשכב בעבטו חלא דילמא כפשי' לא תשכב בעבטו ממש ומשני ר"ה דה"ה ואם איש עני כו' ה"ה עשיר כו' וא"כ אין לפרש כפשי' לא תשכב בעבטו דה"ה חס' עשיר אסור ומש"ה אמרו צברייתא בעבטו ועבטו חלא וכו' ה"ה עשיר שכב ומש"ה בספרי מקודם לזה ואם איש עני הוא אין לי אלא עני עשיר מנין כו' ח"כ למה נאמר עני ממחר אני ליפרע ע"י עני כו' הביאו רבינו לעיל ס' קל"ב הוא צרייתא אחרת דמפרשה לא תשכב בעבטו ממש כפשי' וה"ה עשיר ח"כ ל"ג עני ממחר אני ליפרע כו' וז"ל דגם התוס' בכתובות שם גרסי' כג' רבינו בהספרי ומפרשים ג"כ דמ"ה בספרי ח"כ הוא סותר למש"ה בספרי מקודם לזה וזהו פונתם צרייתא לפי' רש"ם שם דהאי ק"ו לעפשים אינו מן הצרייתא דלכאורה חמוה דק"ו לעפשים צרייתא מפורשת היא בספרי דברים פ' קמ"ד ועכ"ל דצרייתא אחרת היא וצברייתא זו שאמר כי השוחד יעור אינו יוצא מידו עולמו כו' לא ס"ל לפרש עיני חממים וא"ל עיני ספשים דכי הם בני דינא עי"ה בתוס' ואתי' ספיר דלא תקשה קוסיית מהר"ה שם ע"ד התוס' ועיין במ"מ ק"ד ז' צ"ה צ"ה ד' הספרי באופן אחר גם הפנים יפות דברים כ"ד י"ב פ"י ד' הספרי עי"ה. (ב) רש"ג צמתייתן כו' כ"ה בדרשם וכו' ועיין להלן ס"ס קמ"ב. (ג) והיינו כו' עד תיבא חסר בדרשם ועיין תוס' ב"ק י"א ז' ד"ה אפילו שלא כדברי רבינו ודעת רבינו כר"ת שם וצ"ל ק"ד ח' תוד"ה מהו. (ד) רבא. ז"ל רבא. (ה) אינו רשאי למשכנו ואם משכנו חייב כו' כ"ל.

(א) לפנינו כאן לא נמצא וכן בסוף הסימן כתב רבינו וכבר פירשתי המותר בלאו דעשק כו' וחסר לפנינו כאן כמש"כ המעתיק ס"ס קכ"ד. (ב) לעצור עליו צ"ל כו' כ"ל. (ג) וה"ה כו' עד מחליך חסר בדרשם ס' רס"ב ודברי רבינו צריכין ביאור מאי קשה ליה ואליו הוא נושא את נפשו למה נאמר ה"ה נדרש יפה צ"ל כו' ח' ואליו הוא נושא את נפשו מ"מ עלה זה בבבא ונראה באילן ומסר ח"ה למיתה לא על שכרו ד"ה ואליו הוא נושא ח"כ כל הכובש ש"ס חליו נוסל נפשו ממנו ונראה דיש להבין הדרשא צברייתא מ"מ עלה זה בבבא כו' לא על שכרו דלענין מאי אמר זה הכתוב ומאי נפקא לן בזה והנראה לומר דזה לאשמועינן דכל

למה נאמר הואיל ואנו מרבים גרדי וסורק ללמד ממחר אני מעושק שכר שכיר עושה בנפשו משכיר שאינו עושה בנפשו. מאחיד ולא מאחרים פי' עובדי כוכבים (פי') מנגד זה נר צדק. וכבר פירשתי המותר בלאו דעשק בפרשת קדושים תהיו:

סימן קלה [רסה]

לא תבא עליו השמש. תנן בהמקבל [ק"ה א'] אחד שכר אדם בהמה וכלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ולא (א) תבא עליו השמש ומשום ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר אימתי בזמן שתבעו אבל אם לא תבעו אין עובר עליו המחזה אצל שלחני וחזוני אין עובר עליו. ומעמא משנה זאת מפרש בגמ' והזכרונה למעלה בלאו דלא תלין [סי' קצ"ז] והאי קרא מיירי בשכיר לילה ושכיר שעות דלילה (ב) ושכיר שעות דיום וכל שלא תלין נוהג בו לא תבא עליו השמש וביומו תתן שכרו נוהג [בז'] וכל היכא דמפטר מ"א תלין מיפטר מהני דילפי זה מזה בגז"ש דשכיר שכיר בהמקבל כאשר פירשנו בלאו דלא תלין. וספק בידי אי קימל"ן כתנא (ג) קמא דמתניתין דהתם מפרש בגמרא דבריתא דמאחיד דמיתנין בהמקבל דסבירי ליה גז"ש דשכיר שכיר וקימל"ן כת"ק דמתניתין דהתם מפרש בגמרא דלא יליף שכיר שכיר והא דקתני לא תבעו. ונראה דהלכה כסתם משנה הלכך אפילו לא תבעו עובר בלא תעשוק ובלא תבא עליו השמש וביומו תתן שכרו — וספק בידי עד יורו לי צדק:

סימן קלו [רעו]

אלמנה לא תחבול. ליראה את השם הנכבד והנורא את ה' אלוהיך תירא וחזר את אשר צוה בפי' כי תצא לא תחבול. ותנן בהמקבל [ק"ז א'] אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר לא תחבול בגד אלמנה. ותניא התם (א) שאם אתה ממשכנת אתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה ר' שמעון לטעמיה דדריש טעמא דקרא וקיי"ל בר' דסתם לן דמתניתין כותיה ואמרין ביבמות בהחולין [מ"ז ב'] מחלוקת בברייתא וסתם במתניתין הלכה כסתם. מדאמר ר' שמעון שאם אתה ממשכנת אתה חייב להחזיר לה למדנו (ב) דבכלים שהוא חייב להחזירה הכתוב מדבר והיינו ממשכנת

תועפות ראם

דכל דבר המוסר נפשו עליו פי' ששעבד עצמו עליו אפילו לא שכרו אלא לנצור לו אשכול א' של ענבים עובר משום ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש וכדכר אפי' שם ק"א ב' וזש"ה ואלו פי' להשכר שוכר למעלה הוא טעם את נפשו לעלות בכנס כו' יס' מה שיהיה, והוא המכוון בדרשת רישא דברייתא וכן נראה מפרש"י ק"ב א' רה"ע שפי' ואידך הכא מבע"ל לכדתניא להענישו כאלו הוא מוטל את נפשו לדתיה וכו' ומסקנא כל הכובש ש"ס וכו' עכ"ל דלכאורה דבריו קשים לנולנס מאי שנא שפי' מבע"ל לכדתניא לסיפא דברייתא ולא פי' מבע"ל לכדתניא לרישא דברייתא מ"מ עלה זה בכנס כו' והגרס"ש צ"ל ק"א ב' העיר בדברי רש"י זה עיין בדבריו אבל לפי הג"ל א"ש דכיון דכל עיקר כוונת רישא דברייתא למידרש דכרז אפי' עכ"ל הכא מבע"ל לכדתניא כו' דר"ל לסיפא דברייתא דלא כו' דהא ר"י דברי יאודה יליף מן לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר לכדרז אפי'. ולפי' לדרשת רישא דברייתא לא הי' לו לכתוב בתורה מלאכה שעושה בנפשו דהיינו ואלו הוא נוסא את נפשו דגם אפי' היה כתוב ואלו הוא נוסא את עיניו כמו הגרדי והסורק נלמד גם מזה דדרשת רב אפי' ומ"ש דנקט קרא דוקא מלאכה שעושה בנפשו עז"ל רבינו הירש"ם וה"ה דמתרליין לגבי נוסא א"ל כו' ללמד ממחר אני ליפרע מעושק ש"ס עושה בנפשו משכיר שאינו עושה בנפשו והא"ל לדרשת הד"א שבברייתא כל הכובש ש"ס כאלו מוטל נפשו ממנו אין אנו זריכין לחי' רבינו ולא אמר רבינו אלא לדרשת רישא דברייתא. (א) ולא תבא עליו השמש ליתא במשנה ובגדלס ועיי"ש בחי"ט ש"כ כד' רבינו ועיי"ש בחוס' רעק"א אות ע"ו וכ"ל הסמ"ע חו"מ סי' של"ט סק"ו. (ב) כר"ל צ"ל ק"א א' ושמאל ס"ל כותיה דשכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום וכו' לשיל סי' קצ"ו. (ג) כת"ק דברייתא כו' שכיר ולא קימל"ן כתנא דמתניתין כו' שכיר בזה דקתני כו' כ"ל. וביאור דברי רבינו דמכתוב צ"ל קדושים לא תלין פעלת שכיר אתך דמתניתין אתך נלמד פרט לשלל תבעו [כצ"ל ק"ב א'] וא"ל לתנא דמתניתין דלא יליף שכיר שכיר אין זה אלא לענין לא תלין אבל לא תעשוק ולא תבוא עליו השמש וביומו תתן שכרו דמשנה תורה עובר אפילו לא תבעו והוא דבריו הש"מ לב"מ ק"ב ב' צ"ל שם לענין בקר ראשון ח"ל וי"ל דדוקא לאיסור כל תלין הוא דאנו עובר עליו מבקר ראשון ואילו אבל לשאר חובי דשכירות ולא תבא עובר לעולם הואיל ולא כתב זהו יתור למשכנתו מיום ראשון ואילו עכ"ל והיינו ממש בדברי רבינו לענין לא תבעו ולפי' החולקים שם כמ"כ הג"ל צ"ל שם הרמב"ם ה"ה דלא יסברו דברים שכתוב רבינו ועיין להלן סי' קצ"ג אות א' מש"ס, ובגדלס חסר כל הספק של רבינו הכתוב כאן.

(א) אלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה דר' רש"א עשירה ממשכנין אותה עניה אין ממשכנין אותה שם כו' תתה חייב כו' וק"ל בר' יאודה דסתם כו' כ"ל ובגדלס חסר המתניתין ודלנו מן אלמנה הא' להצ' ועיין להלן סי' שפ"ו. (ב) למדנו כו' עד ולמדנו חסר בגדלס ודעת רבינו שלא כמ"כ הרמב"ם רפ"ג מהל' מלוה ולוה אלא כהרמב"ם ועיי"ש במ"מ וכ"ל בש"ע חו"מ

ספר עמוד ד איסורי ממון ראיים נו

שלא בשעת הלוואתה ובשליח ב"ד דאלו בשעת הלוואתה אינו חייב להחזיר, כדתנן בתמקבל ותזכרנוהו למעלה משכנו בשעת הלוואתו אינו חייב להחזיר לו, ולמדנו גם בכלים שהיא (ג) משתמשת בהן דבני חורה נינהו, דאי בכלים שאינה משתמשת בהן לאו בני חורה נינהו כדתנן [כ"ט ק"ג ח'] מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום. ומנלן הלא קרא סתמא כתיב ובכל עניינים דאמרה תורה לא תחבול בגד אלמנה נ"ל ילמוד סתום מן המפורש דכתיב אם חבול תחבול שלמת ריעך עד בא השמש תשיבנו לו מה חבל דהתם כענין שפירשנו אף לא תחבול דאלמנה כן הוא. והוא מנ"ל כדתניא בתמקבל [ק"ג ז'] אם חבל תחבול שלמת ריעך וגו' בשליח ב"ד הכתוב מדבר.

סימן וקלז [רעז]

ריחים לא תחבול. צוה הב"ה בפ' כי תצא למלחמה המלוה את חברו וכא' למשכנו ע"י שליח ב"ד שרא' ימשכנו בדברים שעושה בהן אוכל נפש, דכתיב לא יחבול ריחים ורכב כי נפש הוא חובל. ותניא [בספרי] לא יחבול ריחים ורכב מה אלו מיוחדים שהן ב' כלים ועושים מלאכה אחת וחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו אף כל ב' כלים אע"פ שאין המלאכה נעשית אלא מבין שניהם חייבים על זה בעצמו ועל זה בעצמו. כי נפש הוא חובל להגיד מה גרם. ומנין דבמשכנו בשליח ב"ד שלא בשעת הלוואתו הכתוב מדבר דלמא (א) לא יחבול סתום מחבול שלמת ריעך מפורש. והתם מנ"ל דתניא בב"מ [ק"ג ז'] אם חבול תחבול, בשליח ב"ד הכתוב מדבר וכתיב עד בא השמש וכו' למדנו כבר שאינו חייב להשיב אלא במשכנו בשליח ב"ד ושלא בשעת הלוואתו:

סימן קלח [קסב]

דיתך לא תפאר (מאחריך אחריו לגו"ש. ולתנא דבי ר' ישמעאל) בחולין פ' הורוע [ק"ח ח'] אמרינן תנא דבי ר' ישמעאל לא תפאר לא תטול תפארתו ספניו (א) פי' פיארתו וכו' וכרם יליף מיניה למצות פיארה מאחריך אחריו לגו"ש. ולתנא דבי ר' ישמעאל י"ל דשאר אילנות פיארה דידהו דרבנן דאי לאו הכי מנלן דהא לא כתיב אחריך אלא בכרם דכתיב כי (ב) תפאר.

סימן קלט [רפז]

לא תשלחנו ריקם. צוה היוצר להעניק עבדך בצאתו דכתיב בפ' ראה כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה

תועפות ראם

ח"מ סי' ז"ו סו"ד. (ג) גסה"ג ס"פ המקבל כ' ע"ס הרי"ז וז"ל והנראה צעירי שלא אסרה תורה אלא בגד כגון בגד לבישתה ומלבושים וכו' אבל אם היו לה שאר כלים כגון כוסות של כסף וכו' או שהיו לה בהמות ראוי למשכן אותם ממנה שאין אלו בכלל בגד עכ"ל ובתוס' רעק"א נב"מ שם הובא ד' הס"ג והגרס"ש בב"מ קט"ז ח' במשנה הדין מד' הרי"ז דס"ל מדכ' רחמנא לא תחבול בגד אלמנה דלא אסרה תורה אלא בגד ולא שארי דברים ולפי"ז הקשה להדבר"י דס"ל דכל בגדים שנאמרו בתורה סתם אינו אלא נ"פ וא"כ ה"ל לענין חבול אלמנה ומדוע לא נשמי הס"ס בשבת כ"ל דאף כל כו' לאחויי הא אחא גם דחק שם לומר לדעת הרי"ז דמדברנן מיהא אסור אף בשאר כלים דכן משמע מסתימת לשון המשנה והפוסקים ובצינור מעשה צלאל לריקאנטי סי' ח' כ' דהרי"ז סובר כרצא דגם שאר מינים בכלל בגד עיי"ש בדבריו שלא הביא ד' הגרס"ש ואי אומר דדעת הרי"ז כדברי היראים דמה שאמרה תורה ל"ת בגד אלמנה לאו בגד ממש קאמר אלא סתם וכל עניין קאמר מינו דוקא בכלים שהיו משתמשת בהן דבני חורה מינו וז"ל הרי"ז כגון בגד לבישתה ומלבושים וכו' ור"ל דהיינו כלים שהיו משתמשת בהן ומ"ש שאר כלים כגון כוסות של כסף וכו' או שהיו לה בהמות פי' דהנהו אינן בני חורה ומש"ס ראוי למשכן אותם ממנה, ומה שהקשה הגרס"ש מנ"ל לרצויי שאר דברים כיון דל"כ אלא בגד לפמשכ"ל נק"מ דלמד מאם חבל תחבול שלמת ריעך דלאו דוקא הוא שלמה וה"ל בגד לאו דוקא והוא דבר הלמד מעניינו אלא. הא מיהא אמרינן דדוקא בכלים שהיו משתמשת בהן דחייבין להחזירה אסרה תורה ולא בשארי כלים וא"ש סתימת לשון המשנה והפוסקים אף לדעת הרי"ז וראיתי להמנחת חינוך מ' תקנ"ח שכל צו"ל וראיתי בחומים שמביא דעת רי"ז דדוקא בגדים אסור למשכנה ואינו נראה כן דעת הפוסקים כמ"ש דכונס כתבו סתם דאסור למשכנה ולא כתבו בגדים והרמ"ה ח' צ"ל וחסד צנדיה או כלים או שום דבר וכו' מוצא דל"ד בגד אלמנה עכ"ל והנראה לי דדעת רי"ז כתבתי.

(א) דלמד כנ"ל ופיין בהר"ש פ"ס דנ"מ סי' מ"ח שגם הוא ס"ל כרצונו וכ"ד היראב"ד דלא כהרמב"ם פ"ג מהל' מלוה ה"ב שבי דאף בשעת הלוואתו מיירי.

(א) ממנו פי' פיארה תמיד וכרם כו' כנ"ל וכ"ה בנדפס ועיין לעיל סי' ק"ס ולהלן סי' ק"ס. (ב) כי תנזור כרמך לא תטול אחריו כנ"ל.

אוטו

מן

ועבדך שש שנים וכתיב כי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם הענק תעניק לו מצאנך מנרנך ומיקבך אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו. ותניא בקדושין פ"א [י"ד ב'] מכרוהו ב"ד מעניקין לו מכר עצמו אין מעניקין לו ר' אליעזר אומר זה וזה מעניקין לו והלכה כחכמים. ומגלן דבמכרוהו ב"ד משתעי קרא פירשו לנו רבותינו מדכתב כי ימכר ע"י אחרים משמע מכרוהו ב"ד היינו שב"ד מוכרין (א) עבד שנבב כרתיב שלם ישלם אם אין לו וגמכר בגניבתו.

ויש לשאל (ב) דהבא עבריה כתיב, ותניא בסוטה פ' היה נומל [כ"ג א'] האיש נמכר בגניבתו ואין האשה נמכרת בגניבתה. ותניא [בקדושין] פ"א [י"ז א'] כמה מעניקין לו ה' סלעים מכל מין ומין פי' מכל מין האמור בפרשה צאן גורן ויקב שהם ט"ו סלעים (ג) של עבד ר' שמעון אומר המישים בחמישים של ערכין. ואמרינן טעמא דר"מ יליף ריקם ריקם מכבד מה להלן חמש סלעים אף כאן חמש סלעים. ומשום דכתיב ריקם קודם הענק שדינין ליה אכל מין ומין. ור' שמעון (ד) יליף נתינה נתינה מעבד דכתיב בעבד כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו מה להלן שלשים אף כאן שלשים. ור' יהודה וליף נתינה (ה) נתינה מערכין מה להלן המישים אף כאן המישים. ותניא בספרי ומייתנין ליה בקדושין יכול יהיו אלא מצאן גורן ויקב (ו) מה הן מיוחדים שהן בכלל ברכה אף כל שישנו בכלל ברכה יצאו כספים דברי ר' ישמעאל ור' אליעזר בן יעקב אומר יצאו פירות שאינן יולדות. אשר ברכך יכול נתבדך הבית בגללו מעניקין לו לא נתבדך הבית בגללו אין מעניקין לו ת"ל העניק תעניק מכל מקום.

הועפות ראם

(א) אותו עבד שגב כ"ל. (ב) ויש לשאל כו'. כוונת רבינו להקשות ע"ד חכמים דס"ל מוכר עצמו אין מעניקין לו דל"כ אמה העבריה כיון שאינה נמכרת ב"ד אף מרצין לה להעניק אולם עיין בתוס' סוטה כ"ג ב' סד"ה בגניבתו ש"ל כיון דאין האשה נמכרת אלא ע"י אביה תיהי מכירה דלכ במקום מכירת ב"ד, ולפי"ז מיושב שאלת היראים כ"כ וכו' בס' מעשה"ת בתי' קושא זו ומה שהקשה שם על דה"ת שלא הכריחו סברת תירוצם מהעניק ונמ"ל להקשות מרעיה עיי"ש כ"ל לתוך דלענין העניקה פסוק להחיות' הסבירא דמכירה דלכ הוי במקום מכירת ב"ד ומעניקין לה להחיות' במכירת ב"ד דעבד ליסורא כסברת הגמרא קדושין ט"ו א' מעניקין מכ"כ במכירה דלכ דלא עבד ליסורא וכו' מעניקין אכל לענין רעיה אמה העבריה לא הוי ס"ל להחיות' למימר דמכירה דלכ יצוה למכירת ב"ד לרע אמה ומס"ה הקו' התוס' עד דעשני דגם לענין זה סד"ל תיהי מכירה דלכ במקום מכירת ב"ד ותירוצ' להכי אינטריך קרא. ודע דבמנחת חינוך מ' תפ"ב כתב עבד עברי בזמן שיולא לחיות בשם או ביוכל וכן נרע שיולא ביוכל או במיתת האדון וקודם שנרע יולא במיתת האדון בלא בן או בשטר שחרור הכלל כל ששילחו מהאדון ואין העבד עושה בע"כ דריך האדון בשעת יציאה ליתן לו העניקה כו' עכ"ל ואני אומר דקודם שנרע שיולא במיתת האדון בלא בן אין היורשין חייבין להעניק לו לפי מה שצייר הגאון מלבי"ם בזה"ל פ' ראה דברי הספרי פ' ק"ט שאלמו הענק חענק לו ולא יורשיו להכונה שהאדון בעצמו מעניק אכל היולא במיתת האדון אין היורשין מעניקין כדאיתא בירושלמי פ"א דקדושין אכל היולא בעירשין כסף ובמיתת האדון אין מעניקין להם ואע"ל דמפורש שם בספרי מקודם יולא ביוכל ובמיתת האדון כו' ולא אתה מעניק אלא סוהר לסוף דברי הספרי ולא יורשיו לפירוש התו"ה אלא על כרחך דבמיתת האדון דרישא היינו נרע ואמה העבריה שיולאין לגמרי במיתת האדון שאינם עובדין לא את הבעל ולא את הבת בלא מעניקין ולא יורשיו דסיפא הייט קודם שנרע שיולא במיתת האדון בלא בן ואינו עובד את הבת והאח דהיינו יורשין ע"ז אמרו בספרי שאין היורשין חייבין להעניק וסעמא י"ל בזה דגבי העניקה כתיב וכו' תשלחנו חפשי מעמך וכו' הענק חעניק ובמיתת האדון דנרע שפיר מיקרי חפשי חעניק שאלו זה חפשי שאמר האדון קודם שנרע דעובד את הבעל אף כשאין לו בן מ"מ מיקרי חפשי לענין שיהיו היורשין חייבין להעניק שאלו זה חפשי שאמר הכחוש להעניק מיהו מדברי הירושלמי שהצי"ה בתו"ה נראה שבמיתת האדון אין מעניקין כלל אף לנרע מדחשיב ברישא אלו שמעניקין להם היולא בשנים וביוכל ואמה העבריה שהיא קונה א"ע בסומינן ולא קחשיב במיתת האדון כח"ק דברייחא קדושין פ"ז ב' א"כ דהירושלמי כר"ש דאמר בקדושין שם ד' מעניקין להם ג' בלשם כו' ולא חשיב ר"ש במיתת האדון וסעמא כמס"כ המקנה שם דר"ש ס"ל מלוב הכחובה בחורה לאו ככחובה בשטר דמי ואינה ינגיבת מן היורשין ולכך לא חשיב מיתת האדון. (ג) דברי ר"מ ר' יהודה אומר שלשים כעלשים של כו' כ"ל. (ד) יהודה כ"ל ובסמוך ל"ל ור' שמעון. (ה) מתיב כו' ל"ל מיתה מיכה וכו' למסקנת הגמרא וכו' בגדפס. (ו) מנין לרבות כל דבר ת"ל אשר ברכך ה"א א"כ מה ח"ל אלא גורן ויקב כו' כ"ל וכו' בגמרא ובגדפס איתא מנין לרבות כל דבר פי' אם נותן לו שהיה פטור ת"ל כו' וכוונת רבינו בפי' הוא דמצינן מאשר ברכך ה"א דלף נתן כלל מאלן גורן ויקב אלא מדבר אחר שיש בו ברכה כדי מתיב לכל חד כדל"ל דיו וכו' הגרש"ש בקדושין י"ז א' עש"ש בגמרא ואי בדר ל"י מחד מינא וספי כו' ל"ל וכן נראה מהירושלמי בתי' לקדושין שם שבי' ואיכא למימר דמשמע ל' דלכ"ל אלא גורן ויקב לאו דוקא אלא ה"ה כל דכתיבו כו' וסדר זי' ממס"כ שם מקודם א"כ לשמענין דדוקא למיבצר מחד מינא ולספויי מאידך מינא הוי רשותא בידו אכל למינא ל"י כולו מאידך מינא ולא לית ל' מחד מינא כלל לאו כל כמינא דמחייב לקיומא פסטי' דקרא ואפי' לר"מ עכ"ל, והנה לקמן סי' קס"ב כתב רבינו ומינא אשר ברכך ה"א תתן לו הכל לפי הצרכה הן לו והוא בספרי ועיין בקדושין י"ז ב' והגרש"ש שם הקשה דהא כבר אפקינן ל' אשר ברכך לרבות כל דבר וכבר קדמו בזה מהרימ"ם בתהדורא ב' הביאו המנ"מ פ"ג מהל' עבדים סוף ה' י"ד עיי"ש ומגלן רבינו נראה דלרבות כ"ד נלמד מאשר ברכך והא"א דהכל לפי הצרכה הן לו נלמד מתתן לו:

ספר עמוד ד איסורי ממון וראים נח וו השני.

פרדיו הבן, פרדיו פטר חמור, בכור שור וכשב ועז, והמתנות, בכורים, עורות קדשים, והמורם מתורה ושלמים, להלביש ערומים, לקבור מתים, החיית אה, הלוואת אביו, השבת העבוט, הפקר שביעית, לקט שכחה ופיאה, ועוללות בכרם, ומתנה מברכותיך, הענק תעניק לו (א), פתוח תפתח, נתון תתן, השב אבידה, ושילום גזל וחומשו, תרומה ומעשר, ליתן נבלה לגר תושב, ביומו תתן שכרו.

סימן קמ [שנ]

פרדיו הבן. ויראת מאלהיך ותקיים אשר צוה בך ויקח קרח כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה באדם ובבהמה יהיה לך ולבתנים קאמר קרא (א) אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה וכתוב ופרדיו מבן חדש [תפדה] בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא. ומנא לן דבוכרים משתעי קרא דכתיב ופרדיו מבן ולא מבית. וכתוב בך בא אל פרעה וכל בכור אדם בבניך תפדה בניך ולא בנותיך וכתוב נמי לעיל בסמוך הזכרים לה' ודבר למד מענינו. וצריך שיפדנו ביום (ב) ללידתו ואז היא מצותו דכתיב ופרדיו מבן חדש תפדה.

תועפות ראם

(א) צפנים הספר חשב עוד, השמעת כספים, החזרת אחוזת צינל, שילוח עבדים.
(א) ואמר אך כו' כ"ה בנדפס ונ"ל. (ב) ציוס ל' לידתו כו' כ"ל וכו' בנדפס אלא ש' ש' אח"כ וכו' וא"כ מצותו ציוס ל' משנה וסוגיא דכולא כן ואז הוא מצותו וכ"כ רבינו בסמוך שמצותו ציוס ל' וכן אח"כ כ' רבינו כאן בהכח"י וכו' וא"כ מצותו ציוס ל' משנה וסוגיא דכולא תלמודא הכי לכן ספק צידי עכ"ל ובנדפס חסר דברים אלו וכן הרוקח תלמיד הרא"ש צ"ל ש"ס כתב ציוס ל' וציוס ל' מצוה לפדותו דכתיב מבן חדש תפדה צ"ל דכ"ל בכור שנטרף אין פדיון אותו ציוס ל' ופדיות יוס ל' מעל"ע הלא יקדים כדלמחר לענין ערכין בנדה צ"ל וי"ד (דמ"ז) מעת לעת והפודה צ"ל בנך ל' ק"ל אין צ"ל פדיו עכ"ל ובציאור דעת היראים הבין ביו"ד סי' ש"ה וכתובותיו סי' קכ"ה דמונין ל' יוס כ"ס י"ב תש"ל וכן הסכים הש"ך שם ס"ק י"ב וס"ק י"ט אך הפ"מ ח"א סי' ג' הקשה לשויה הרא"ש ממנילה ה' ה' שאין מהשנין שעות לחדשים גם המג"א סי' ש"ל סק"ה דחה דיעה זו ממנילה שם ועיין צ"ל תפארת צבי שו"ת יו"ד סי' מ"ה מ"ו מש"כ בזה והגאון חכ"ל בכתובותיו סי' קי"ד כ' דגם היראים לא כיון משולם להשוב חדש על דגשיו וכוונת היראים אינו אלא לבאר מנלן דמשמעות חדש הוא ל' יוס דילמא הוא כ"ס יוס ע"ל ביאר דחדש משמע חידוש שיהא ל' יוס תש"ל ממנילה ע"כ הוא ל' יוס דהיום הולך אחר הלילה ואין מונין במצות לרנעים ועיין בשבות יעקב ח"ב סי' פ"ו והרב פרה משה אהרן בתשובותיו ח"ב סי' פ"א חלק על הצ"ח ושו"ך והעלה דלף אס דיעבד פרה אחר כ"ס י"ב תש"ל י"ס לחזור ולפדותו הביאו הברכ"ל ליו"ד סי' ש"ה סי' פ"ו, גם צ"ל רביד הובא פ' קרח פ' ופרדיו מבן חדש תפדה כ' צוה"ל כ' צ"ל יראים סי' ש"ל דהש דוקא דהיינו כ"ס יוס י"ב שעות תש"ל חלקים נראה ביאור דבריו משום דלא טולד סמוך לחשיכה או הני שלשים יום הוויין רק כ"ס יוס וחדש לא כלה דהיינו כ"ס י"ב תש"ל וקמ"ל דכ"ה צ"ל בעינין חדש דוקא לחומרא עכ"ל וצ"ל האשכול ח"ב סי' מ"א כ' שם י"ס מי שאומר דל' יוס דבכור מינין לחדש הלכנה שהיא לקבלתיו כ"ס יוס ומתה וכו' ידות שעה וע"ל חלקים וחדש זה יהיה שלם מעל"ע ואח"כ ראוי לפדיון כדאי ביו"ד [דמ"ז] שצנן ושצבת מעל"ע ואמר למאי הלכתא לערכין מבן חדש ומה בן חדש לערכין מעל"ע כך בן חדש דפדיון מעל"ע וחדש נקרא זמן הלכנה שמתחדשת ונראית אחר שנתהרס ומי שעבר עליו זמן זה בן חדש נקרא עכ"ל והאשכול בעלזמו השיג עליו שם וכ' ולא מנא בגירסתו כך אלא למאי הלכתא לערכין והיינו לערך שנים ולמ"ל לפרקיין דיו"ד ה' נמי לשנים אבל לענין ערך חדש ופדיון אמרו ל' יוס ואמרו סהם יוס ל' כלמטה הימנו בערך ובפדיון כו' ועי"ל צביאור נחל אשכול דמ"ס האשכול בשם י"ס מי שאומר ה' ממש דברי היראים סי' ש"ג וכ' שם הנחל אשכול דעת היראים וכו' י"ס צוה קולא אס טולד תחלת יוס ה' כשיגיע שעה ב' למחרת יוס ב' אחר ד' שבוועת ראוי לפדיון ולדיקן דוקא בתחלת יוס ג' יוס ל' ללידה, ולפעמים חומרא אס טולד בשעה אחרונה ציוס א' ליראים אינו ראוי עד מחרת יוס ג' ולדיקן תחלת יוס ג' עכ"ל וכו' הוא על דרך מש"כ הצ"ח והש"ך דלא כמש"כ החכ"ל אולם כולם לא ראו הכח"י שרבינו מסתפק בזה ש' לכן ספק צידי ואם נפרס כמש"כ הצ"ח והש"ך שפיר י"ל דרבינו לא פסיקא ליה זה החידוש דלמ"ל ח"כ מאי פסיקו של רבינו בזה. אולם לפדיון אבל אס נפרס כמש"כ הצ"ח דגם היראים ס"ל דבעינין ל' יוס ולא כ"ס י"ב תש"ל ח"כ מאי פסיקו של רבינו בזה. אולם בשכבר הימים נשאתי ונחתו בזה הענין עם הרב הגאון אדמו"ר נ"י צ"ל מוהאלחנן ואחר שביין מדעתו צ"ל היראים כמש"ל הצ"ח כ' וכו' עתה נבא למש"כ היראים וצריך שיהא החדש שלם מעל"ע כדאמרין בפיו"ד שצנן ושצבת מעל"ע ואמר למאי הלכתא לערכין מבן חדש וכאשר אמרו חכמים לערכין מעל"ע כך נאמר חדש דפדיון מעל"ע והנה ידוע דיש שני שיטות צ"ל מעל"ע רש"י בנדה מ"ז ב' פ' מעל"ע מיום אל יוס ולא אמרין למנין עולם כו' ולא פ' משעה לשעה ג"כ ופי' מקום הלימוד מדכתיב צנן שנים ומעלה וכו' בבל שני דערכין וכו' דלע"ל דבמס' ערכין ד"ח לא מצינו ללמוד מדכתיב ומעלה אלא לענין דשנת שנים כלמטה הימנו וכו' שנת חמש ושנת עשרים מוכ"מ העלה רש"י דה"ל למדין מדכתיב ומעלה שיהא כל שנת שנים כלמטה הימנו היינו שנה שלו ולא של מינין עולם וכו' דעת רש"י בזה: אבל בערכין י"ח ב' פ' מעל"ע משעה לשעה ובזה לא ילפיין מדכתיב ומעלה אלא משנה שנה דכתיב ערי חומה ועיין הע"ש סי'

אמרי' בב"ק [י"א ג'] אמר עולא בכור שנמסר בתוך ל' יום אין פודין אותו, (ג) שנעשה מריפה, וכמאן דאמר מריפה אינה חיה ואע"פ שהוא חי ביום השלישים כיון שאינו ראוי להיות אינו חייב לפדותו. אבל מת לא איצטריך למעוטי דבן חדש כתיב. וכן תני רמי בר חמא מתוך שנאמר פדה תפדה יכול אפילו נמסר בתוך ל' יום ת"ל אך חלק, ותנן בבכורות פ' יש בכור [מ"ט א'] מת הבן בתוך ל' יום אע"פ שנתן לבנה יחיו לו הכהן חמש סלעים. וטעמא דכתיב מבן חדש תפדה והיינו שלשים יום, דכל חדש דקרא בחדש לבנה קמייירי דחדש משמע דבר המתחדש והיינו חדש לבנה וכתיב החדש הזה לכם ודרשינן כזה ראה וקדש. וזה (ד) חידוש פעמים נראה ופעמים אינו נראה הרי זו לבנה וכל חדש הסתום ילמוד מחדש המפורש. וכל חדש לבנה קבלה היא בידינו מרבין גמליאל (ה) מכ"ט ימים ומחצה וב' ידות שעה וע"ג חלקים. וצריך שיחיה חדש שלם כדאמרין בנדה פ' יוצא דופן [פ"ג נ'] שבבן ושבתת מעת לעת ואמרין [מ"ח א'] למאי הלכתא לערכים מבן חדש, וכאשר אמרו חכמים לערכים מעת לעת כך נאסר חדש דפדיון מעת לעת ושוב לאחר מלהקדים שאם מאחר אינו (ו) מפסיד אלא שלא קיים מצוה מן המובחר שמצותו ביום ל', אבל הקדים בתוך ל' אין בנו פדוי, דאיתמר ביבש בכור הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי. ומסקינן [מ"ט נ']

תועפות ראם

סי' קפ"ז אות ז' ובהרצח דבר פ' זהר כ"ה ל' ואם יומא להיראם מפרש מעל"ע כפירש"י בנדה והעלה עוד דכמו לענין שנה כל שנה חמש ושנת עשרים כלמטה היינו שנה שלו ה"ג יום ל' לחדש כלמטה וזהו ל' יום ל' דכבור וקשה עליו שהרי לזה הפ' ל' מדכתיב ומעלה וז"ל לא נזכרנו ללמוד בכור מערכין הרי מפורש בנדרות דמ"ט דל"ג בכור חודש חודש מבמדבר דכתיב צפי' ומעלה והוא ציראם אלא ס"ל להיראם כפירש"י בערכין דמעל"ע פי' משעה לשעה וזה לא למדנו מדכתיב ומעלה אלא משנה שנה והעלה היראם למסחמא ה"ה בן חודש דערכין בענין שלשים יום מעל"ע היינו משעה לשעה וס"ל דה"ה בן חודש דכבור ל"ג מבן חודש דערכין אבל דבר חדש הוא עכ"ל ופ"י י"ל דרבינו כאן בזהכ"י ומסתפק בחידוש זה, שזכרנו א"ל הרב הנאון נ"י"ב ה"ל בזה"ל אחרי העריכו את המכחב נתיישבתי לבאר דעת היראים דודאי מפרש מעל"ע כפירש"י בנדה שאינו משעה לשעה אלא דלא יומא למנין שולם אלא דלא מפרש כרש"י דל"ג מדכתיב ומעלה דוממעלה לא למדנו אלא שיהא שנת ששים כלמטה וכן בערכין בשארי שנים בין ביום ל' דבן חדש אבל שיהא שנתו שלו לא שמענו מומעלה אלא ל"ל בשני דערכין משנה שנה לנ"ט מבתי ע"ח דכתיב שנת ממכרו וכ"ח א"כ ה"ג ללמוד מבתי ע"ח דה"ה משעה לשעה הא לא קשיא דמבואר בערכין דל"א א' דלענין בתי ע"ח נ"ב בענין קרא בפ"ע מדכתיב ימים ל"ל משעה לשעה וכן לענין קדשים איתא בנזבים דל"ה ב' דבענין קרא לענין משעה לשעה ולא ל"ל מדכתיב בן שנתו ולא של מ"ט וז"ל הא דל"ל בכה"ל שנה שנה אינו אלא מה דלמדנו משנה כמו לענין מ"ט מדכתיב שנת ממכרו וכן לענין שיהא חודש העיבור בכלל מדכתיב שנה תמימה משא"כ משעה לשעה דל"ל מדכתיב ימים. מעתה לך היראים דלענין שיהא בן חודש שלו ולא של מ"ט ללמוד מבן חדש דערכין וחודש דערכין משנה דערכין ושנה דערכין משנה דבתי פרי חומה אבל משעה לשעה לא ידענו אפילו בשנה דערכין עכ"ל מיום א' לסדר מה שזכר אהליך תרמ"ז, ופ"י רבינו מסתפק דילמא כפירש"י דכל שזודע שאין נפל פודין אפילו בתוך ל' יום. (ג) פי' כו' עד וכן תני רמב"ח חקר בנדפס ופי' רבינו הוא כפירש"י שנתות' מנחות ל"א א' ד"ה שומע ובב"ק י"א ב' ד"ה בכור, אלא שרבינו הרא"ם כתב וכו' דפירש"י אינה חיה וכ"ה ה"ל בב"ק שם אבל הרא"ם בפ"א דב"ק סי' כ' ואפילו למ"ד פריפה חיה דנז"כ הוא כו' והמע"ט פ"ח דבכורות סי' ה' אות מ"ב ב' בזה"ל ורבינו בב"ק סי' י"ב ב' בכור שולח בן סימני פריפה בתוך ל' יום וחי זמן גדול לאחר ל' יום מ"מ פריפה אינה חיה וחשוב כמת עכ"ל ובאמת הרא"ם כ' שם דלפי' למ"ד פריפה חיה מ"מ נז"כ הוא שאין האב חייב לפדות בכור שנעשה פריפה בתוך ל' יום ואפשר דכוונת המע"ט ש' דפריפה אינה חיה פי' דסופו שימות בחבלה זו ומש"ה חשוב כמת וכמש"כ החוס' בנדה דר"ע ע"ח א' ד"ה האורג דהאורג את הפרופה פסור אפי' למ"ד פריפה חיה דסופו שימות בחבלה זו ואין כוונת המע"ט כלל למ"ד פריפה אינה חיה וכיון שכן י"ל דגם ה"ל ש' כיון דפריפה אינה חיה כו' אין ר"ל למ"ד פריפה אינה חיה אלא אפי' למ"ד פריפה חיה יב"ח עכ"ל סופו שימות בחבלה זו וכדברי החוס' ואין מחלוקת בין ה"ל והרא"ם ודלא כמש"כ בס' מה"ר ערך פריפה חיה אות י"ג וז"ל עיי"ש, וכי"ב ב' מהרש"א בחולין מ' ב' ברש"י ד"ה מתוך כו' ש' רש"י שם וטעמא דהתם משום דישהא לשחיפה מוע"ט דלא נחזיון להאי לישהא דלאחר תלמודא לעיל למ"ד ישנה לשחיפה כו' ולאפוקי למ"ד אינה לשחיפה אלא בסוף כו' עיי"ש ובז"ל מש"כ רש"י בב"ק ע"א ב' ד"ה כיון דקס"ל ישנה לשחיפה מוע"ט ומתחילה נאסרה משום ז"מ דר"ל הכא בשותף לע"ל כל השחיפה מתחילה וע"ש ישנה בכלל שוחם לע"ל ואף מתחילה נאסרה משום ז"מ ואין כוונת רש"י על הפלוגתא אי ישנה לשחיפה מוע"ט או לא אלא ס"ל לרש"י כפי' החוס' שם דלפי' למ"ד אינה לשחיפה אלא לבסוף פריך הכא וז"ל רש"י דקס"ל כו' דלילוי לפי המסקנא אינו כן דמה ששחט מתחילה לא מיקרי שוחט לע"ל אלא בגמר זביחה הוא עובדה ודלא כה"ס' מי נפתחו בקדש לעין אות ה' עקיפה בפירש"י דב"ק שם ועיין בדבריו אות ל"ד מה שחי' ובאמת הכיון כמו שצאצאנו ועכ"ל כן מדברי רש"י בחולין ה"ל וגם לא יסותר רש"י את עצמו למ"ס בנזבים ל' א' בדה"ה ישנה דרבא אליבא דר"מ ס"ל אינה לשחיפה אלא לבסוף עיי"ש דו"ק בזה כי קצתו. (ד) ואינה דבר חדש שלפעמים כו' כ"ל. (ה) דאינה פחותה מכ"ס כו' כ"ל. (ו) אינו מפסיד. מלשון זה נראה לכאורה שאם איתר לפדותו לאחר ל' יום אינו עובר בעשה והגרש"ש העלה כן בחי' נאסר דמ"ו א' והמהריט"א בפ' א' דבכורות אות י"ד קדם להגרש"ש בראיות אחדות עיי"ש וגם בכל תאחר אינו עובר כמש"כ הטו"א ברה"ד ד"ה ומעשרות ודלא כהמקנה בקדושין כ"ס ב' ש' שם דאם הגיע כבר זמן הפדיון קודם הרגל פשיטא דלריך לפדות מיד כמש"כ החוס' ברש"י דכלל נתינת הכסן עובר בהם משום כל תאחר עכ"ל ויש לרחוק דמ"ר אינו מפסיד ר"ל דאינו מפסיד הפדיה שהוא פדוי אלא שלא קיים ממה"מ דהיינו שעשה עבירה בזה או עבר בעשה או ל"א אבל עכ"ל פ"י מיהא הוה משא"כ קודם ל' דלוי פדוי כלל וז"ל התניא רבתי

ספר עמוד ד איסורי ממון יראים נמ

אע"ג דקיי"ל דרב ושמואל הלכתא כרב באיסורא (ז) הבא הלכתא כשמואל. ובכור לאיש ולא לאשה אינו בכור לכהן ובכור לאשה ולא לאיש בכור לכהן דבפטר רחם תלה רחמנא.
ותנן מת ביום ל' כיום שלפניו פי' ופטר ר' עקיבא אומר ספק והמוציא מחברו עליו הראיה כדן כל ספק וקיימא לן כרבנן דאמר כיום שלפניו. וטעמיהו בגמרא [מ"ט ב'] דגמרי חדש חדש ממדבר מה התם ומעלה הכי נמי ומעלה וא"כ מצותו ביום ל' משנה וסוגיא דכולא תלמודא הכי לכן (ספק) ספק בידו. ותנן [מ"ז ב'] איזהו בכור לנחלה ולא לכהן הבא אחר הנפלים שיצא ראשו חי, וכן מ' שיצא ראשו מת. המפלת דבר שאין בו צורת אדם והוא חי הבא אחריו אינו בכור לכהן דברי ר"מ וחכמים אומרים עד שיחא בו צורת אדם.

תנן בבכורות פ"ב [י"ג ב'] הכהנים והלוים פטורים מפדיון הבן ומפדיון פטר חמור. וטעמא תנן בפ"א [ד' ב'] ומה אם פטור בכורי ישראל במדבר אינו דין שיפטור א"ע. ואמרין בפ' יש בכור [מ"ז ב'] אמר רב אדא בר אבהו לוי שילדה בנה פטור מחמש (ח) סלעים של בן מנה צויר ואינו בקי בהם כמה הם שוים ומשקלם ושומעתי עשרים גרה ד' גרעיני חרובין ונקראו על שם שהבהמות נרות אותם וכסף משקל העשרים גרעינים הוא השקל והוא דבר מועט. והרוצה לצאת ידי שמים יתן לכהן חצי כסף או יותר

תועפות ראם

רבתי סי' ל"ח ואם פדאו קודם ל' יום אינו פדוי ומכא"ל כל יום ויום עובר עליו צעשה דתפסה עכ"ל והרב מעשה אברהם בחי"ד סי' כ"ב הביאו בס' דברי חכמים להשי' חמד סי' כ"ז כתב צמח' פד' כ"ז דלחר ל"י כל יומא זימני' הוא וא"ע על מ"ע וכו'. (ז) כלשון רבינו כלן כ"כ הסמ"ג עשין קמ"ד וא"כ י"ל דר"ל דלע"ל דק"ל כרב באיסורי היינו באיסורא נכד הכא הלכתא כשמואל כיון דאיכא נמי ממונא וכמס"כ בציפור ווי העמודים ע"ש תשו' ה' כנה"ג חיד"ל סי' קנ"ז לדעת מהריב"ל וכו"כ בס' בית מאיר ליו"ד סי' ס"ה סעיף י"ג דהיינו בלחם טעמא דגמרא דהכא הלכתא כשמואל מפני שפיקרה אינה אלא ממון והלכתא כשמואל בדיוני פי"ש אלל גי' היראים הנדפס בזה"ל אע"ג כ' הלכה כרב באיסורא וכשמואל בדיוני והכא הוי איסורא מ"מ הכא הלכתא כשמואל עכ"ל מוכח בהדיא דחשיב איסור אלא דק"ל כשמואל בהא הפך הכלל ויש לדחוק גם שם כדברי הבית מאיר עיי"ש ועיין במהריט"א הל' בכורות אות ע"ה ע"י שהאריך בזה. (ח) מחמש סלעים ומסקין אפילו נתעברה מישראל דכפטר רחם תלה רחמנא. ותנן בפ' יש בכור [מ"ט ב'] חמש סלעים של בן כו' כ"ל וכל משכ"ר כלן ואינו בקי כו' עד ותניא בספרי הובא בתניא רבתי סי' ל"ח בשם בעל היראים ז"ל ועיין בלשון עורא שמה ל' י"ג שם ואלה הנרות נגררות חרוב הם והוא כשמועה רבינו היראים ובגדפס איתא שמעתי כמה ב' גרה ב' גרעיני של חרובין כו' משקל ב' גרה כו' והוא ע"ס וז"ל כ' חמורת אות ב' וכמואלר כלן ובהתניא רבתי. ובס' רביד הובא בפ' קרח דל"ה חמשת סלעים העתיק ד' היראים הנדפס סי' ש"ג בזה"ל משקל הגרה כ"ד גרעיני חרובין והוא דבר מועט כו' וכ' שם לפרש ד' היראים וז"ל ודבר ברור שמה"כ כ"ד גרעיני חרובין אין הפי' כ"ד והל' שרשית אלא כ' הדמיון ר"ל כמו"ד גרעיני דל"ל א"ך כ' שהוא דבר מועט כו' עיי"ש ובמחכ"ל שנה בפ' היראים מפני הט"ס שזדקק לפינו צפנים היראים ותחת כ"ד שהי' כתוב לפנינו ל"ל כ"כ וה"ל היראים משקל הגרה כ', כ' גרעיני חרובין וא"כ לדעת היראים גרה הוא גרעין חרוב ולפי המצואר בהרמב"ם שהביא הרה"ז הוא ד' שערות והשקל עשרים גרה הרי פ' שערות וספיר כ' היראים שהוא דבר מועט ולפינו היראים הנדפס אי אפשר לפרש כלל כפי' הרה"ז ועכ"ל כאשר הגהתי בזה"ל כ' תחת ב' והוא ברור ברור ממש. ודע דמ"ס במשנה ה"ס של בן במה אורי שלשים של עבד וחמשים של אונם ומפתה ומאה של מוש"ר כולם בשקל הקודם במנה אורי. ולא עריב לכו המשנה ה"ס של בן בדי אידך והכי הו"ל למתני ה"ס של בן ל' של עבד כו' ועבד לה"ס של בן מומרא צפ"ע יעוין חי' הריטב"א לקדושין י"א ב' שעמד בזה ומהריט"א צפ"ח דבכורות אות ע"ס הביאו והאריך שם בזה וכ' שם בזה"ל ורואיתו בסא"ז כו' לתמוה עמ"כ הש"ס כתובות י' ע"א ע"ש תר"ו וז"ל ורבינו יעקב ז"ל ה' מתרין [קושיית התוס' כתובות י' א' ד"ה נותן] שלא נחלקו אלא בתוספת דבקפוסקיא הוסיפו על מנה אורי ואותו התוספת חייב לתת אותו כדחזינן נבי בכור שחייב לתת לכהן התוספת שהוסיפו בסלעים ה"ז חייב לתת אותו התוספת שהוסיפו וחכ"ל דכיון שלא גירשה בקפוסקאי אינו נותן לה התוספת שהיו מקילין דדין הכתובה ורשננ"א שאע"פ שלא גירשה שם נותן לה התוספת ואין זה נכון דבתוספתא משמע בהדיא דבאונם ומפתה אינו נותן התוספת שהוסיפו בשקלים וכתובה מאונם ומפתה נפקא וכי הכי דבהי' אינו נותן התוספת ה"ז בכתובה עכ"ל תר"י וכ' ע"י המהריט"א שם וז"ל ועיקר תוספתא זאת שהזכירו תר"י בקטניה ולא מלאתיה בשום מקום ולא בכתובות במקומות אחרים דשייכי לזה כו' ולדברא לע"ד מדברי התוספתא בשלי כתובות נראה היפך דברי תר"י ז"ל דלמרינן התם בזה"ל ה"ס של בן ל' של עבד כו' של אונם ושל מפתה וק' של מוש"ר כולם אע"פ שהם בבבל גובה עליהם כסף א"י כסף שדברה תורה בכ"מ זה כסף אורי איזה כסף אורי זה כסף ירושלמית ע"כ הרי דהתוספתא כלל לכולם בהדי' ה"ס של בן ובהדא מתחא מחתיבו דנראה דדינא שוב לענין הפרשון וכיון דלענין ה"ס אמרינן דנותן התוספת ה"ס ככולם עכ"ל ובמחכ"ל טעה בפסע דברי תר"י דכוונת התר"י כמס"כ התוס' בכתובות י' א' ד"ה נותן. ואם היינו אומרים דלעולם נריך ליתן להם שקלים שעומדים שם כו' הוה ניחא דלמרינן נבי ה"ס דפדיון בכור בפ' יש בכור פו' מיהו אין נראה דהתם כשהוסיפו בכ"מ הוסיפו אלל כשהוסיפו במקום אחד אין נראה שצדק תשתנה מידה דלורייתא עכ"ל וז"ש התר"י ורבינו יעקב ז"ל ה' מתרין כו' והוא כמס"כ התוס' ואם היינו אומרים כו' וכ' ע"י ואין זה נכון דבתוספתא משמע בהדיא דבאונם ומפתה אינו נותן התוספת שהוסיפו בשקלים כו' ר"ל תוספת כי האי שהוסיפו במקום אחד והוא כמס"כ התוס' מיהו אין נראה דהתם כשהוסיפו בכ"מ הוסיפו אלל כו' והתוספתא שהביאו היינו הוסיפו התוספת דשיליה כתובות שהביא המהריט"א בעלמא שאלמרה אע"פ שהם בבבל גובה עליהם כסף א"י ופי' משות

ויאמר לו זכה לך בהן ה' סלעים של תורה ומן הספק שאין לו ליקח אלא המועט לכך הורגלו הכהנים להשיב הפדיון בדבר מועט. ותניא בספרי ופדויו מכן חדש תפדה כלל בערכך חמשת שקלים פרט וכל בכור אדם בבניך חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה הן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטלים שאין להן אחריות אף כל נכסים המטלטלים שאין להן אחריות מכאן אמרו בכל פודין בכור אדם חוץ

תועפות ראם

בגל גדולות ושוקלות יותר משל א"י דומיא לתוספתא שמקודם לה המונח בכתובות ק"י ב' ע"י"ז ובאמת התם בתוספתא מני ה"ס של בן צהדיה ומו"מ אין זה סתירה להנמלה דכורות דנותן התוספתא וכו' חילוק התוס' שכתבתי להתם כשהוסיפו ב"מ הוסיפו כו' ולפי"ז אין התחלה כלל למש"כ המהרי"ט"ל שם לתרץ בדברי התר"י קושיית הריטב"א ב' ח' לקדושין ה"ל אמאי לא עריב ה"ס של בן צהדי איתך כו' וד"ו אמרתי לפני הרב האלון הגדול מוה"ר ירוחם יודוס' ליב פערלימאן ז"ל בהיותו מד"א דמחנינו ואמר קלום. וראיתי להעיר עוד בזה"ל דכתובות שם ש"כ בסוף דבריהם ומהיו בירושלמי דפירקין [פ"א דכתובות ה"ב] גרסינן אמתמיתין דכתובה מאתים רבי מנא בשם שמואל אמר בשקל הקדש רבי אבא בר בונא אמר מטבע יואל וכן מקסי התם כמה אמוראי עכ"ל והספ"ד ח"ב אות מ' כ' בשם היוחסין רב מנא תלמיד שמואל וכו' ע"ז הספ"ד לא מנא"ל לא מנא"ל שיהוסיין גרס בירושלמי כני' התוס' רבי מנא בשם שמואל דלא כמו שהוא לפנינו רבי מנא בשם שמואל וספיר כ' היוחסין רב מנא תלמיד שמואל וצ"א דה"ל י"ל שמהפכים דלא כהפני משם שפי' דמ"ד בשקל הקדש ס"ל כמ"ד כתובה דאורייתא ומ"ד מטבע יואל ס"ל כמ"ד כתובה דרבנן אלא דתרווייהו חזלי אליבא דמ"ד כתובה דאורייתא [וא"ל דרבי אבא בר בונא ש"כ התוס' ע"ס בירושלמי ולפינו רבי אבא בר בונא ודא ודא אחת היא הי' תלמיד רב כהנא"כ הספ"ד ח"ב אות א' ע"ס היוחסין רבי אבא בר אבינה תלמיד רב עיי"ס וסתמא כרב רבי' ס"ל כדאי' צ"ק קט"ו א' והא ר"ה תלמיד' דרב הוי כו' ורב ס"ל כתובה דאורייתא עיין מה"ר ח"א אות כ' ערך כתובה עיי"ס] אלא דכנא פליגי מ"ד בשקל הקדש מפרש דפי' כמותר בהתולות אליבא דרשב"ג דר"ל ככתובת אשה וגמלא כתובות למידין מכאן כהנא"כ הרא"ש בפ"ק דכתובות כ"י י"ט והמרדכי שם וכו' וכן אמר במכילתא משפטים פי"ו וז"ל שם כמותר בהתולות וכו' מה למדנו מן מוהר מטעם הר"י דא למד וגמלא למד מה להלן ג' כסף אף כאן ג' כסף והוא מבוחר כהנא"כ הרא"ש שם ונראה כאלו בא למד מכתובת אשה וגמלא כתובת אשה למד מכאן מה כן חמשים דילפינן מגו"ס אשר לא אורשה אף כאן כתובה חמשים ולפי"ו מפורש בזה"ל שיעור לכתובה כחמשים כסף דמפתח ואונס דהיינו בשקל הקדש חמשים כסף זורי. ומ"ד מטבע יואל מפרש בפי' דרשב"ג דלמך כתובה דאורייתא כהנא"כ והרמב"ן והר"ן דפי' כמותר בהתולות ר"ל כמפורש בלחם חמשים כסף ותל"מ ואין לנו מקרא מפורש לכסף הכתובה אלא מלשון כמותר ילפינן שיש מוהר לאשה מן התורה אבל לא שהיא כך המוהר כסף של אונס ומפתח אלא כסף שיסכימו בו בין שניסם וחכמים השוו מדותיהם למאמץ ומ"ס אמר מטבע היואל וזהו צ"א דה"ל שפי' מתחילה בדעת רשב"ג כפי"ר ודעינן ומ"ס תמא מה ריווח הוא לה כו' עד אין נראה שבכך תשתנה מידה דאורייתא ור"ל הקצוב בזה"ל חמשים כסף זורי ולבסוף מקסי ע"ס בירושלמי כמ"ד מטבע יואל וכו' וז"ל דנותן כסף מדינה היואל בלחות מדינה שיעור מאתים וזו אותה מדינה וראיתי בשי"ר קרבן לכה"ע עמ"ס בירושלמי כלום למדו כרובת אשה לא מאונס ומפתח שהביא שם דברי הר"ן שיליה כתובות שזכרתי לעיל והקשה עליו דהכא מפורש דלמ"ד דילפינן כתובה מכמותר בהתולות אף מאתים דלרי ילפינן מקרא מאונס ומפתח עכ"ל ולפמ"כ לך"מ דדברי הר"ן אחי"א כמ"ד מטבע יואל ודברי בירושלמי שאמרנו כלום למדו כו' הוא אליבא דשמואל שאמר בשקל הקדש גם מה שתמה השי"ר קרבן שם דר"ס ר"ב בר בונא אמר מטבע יואל עדה"ל בכתובות י' א' ה"ל לפי מה שבארתי דה"ל א"ס ועד דאין להקשות מ"ס בירושלמי שם מתניתא מייסד לר"ב בר בונא ה"ס של בן צהדי זורי ל' של עבד כו' ולא תנא כתובה אשה עמיהן יומא דהך מתניתין ס"ל כתובה דרבנן ודאורייתא קתני דרבנן לא קתני ד"ל דלא מיחא להו לאוקמי סתם משנה דלא כרשב"ג דס"ל כתובה דאורייתא ועדיפא משני מכיון דתנינן האונס והמפתח כמאן דתנא כתובת אשה עמיהן. והריטב"א ב' ח' כתובות י' א' כתב דלא אשכחן מיי' שיאמר בין לרבנן בין לרשב"ג דמאמץ דכתובה הם של זורי והשי"ר קרבן שם תמה עליו דנעלם ממנו דברי בירושלמי דליכא דלמך בשקל הקדש ולק"מ שהריטב"א חזינן בשי"ת כתובות [המיוחס לפנינו לחי' הרשב"א] ש"כ שם פי' דברי בירושלמי שמסקנת בירושלמי דחזר המ"ד בשקל הקדש וכו' ע"ס מטבע יואל ובמחכ"ת השי"ר קרבן שנעלם ממנו דברי הרמב"ן ולכן דחק שם בירושלמי דל"ה חתמין כתובתה כדי שתמול בשקל הקדש עיי"ס ולפי פי' הרמב"ן א"ס ובס' מעט בירושלמי פי' דברי בירושלמי עפ"י דברי הרמב"ן אף נסה ג"כ מדברי הרמב"ן קא"ת והא לך לשון בירושלמי ע"ס ביאורי לפמ"כ הרמב"ן שם. חילין אמרין אכן [היינו כל הני רבנן דאמרי מטבע יואל] וחילין אמרין אכן [ואיך יאמרו חוה' (או מנא) בשם שמואל וגם ר' אבין דמתרין ליה שהוא בשקל הקדש ולשון קושיא הוא] אלא אף הוא חזר וסבר דכיוותהו [פי' הני דאמרי בשקל הקדש חזרו מדבריהם וס"ל מטבע יואל] ולית כל מיליניא אכן [וכי אין כל הדברים כן] חילין אמרין אכן וחילין אמרין אכן [ומנ"ל דחזרו בהן] הא אף הוא חזר ואמר דכיוותהו [פי' מהבוא עובדא דמיייתין כמקור שפיר נשמע דחזרו הני דאמרי בשקל הקדש] אחת עובדא קומי דרבי חיינא באשה שהיתה כתובהה פחותה ממאמץ וזו ואמר תמול מה שכתב לה אמר לרבי מנא [כנ"ל להגורסים למעלה ר' מנא בשם שמואל ונל"ג שם חוה' ז"ל כאן אמר לרבי חוה' שז וחוס' ח"ל אשוי שיעתך וכה חוס' [פי' אשוי ואלמה לשיעתך שתמול מה שכתב לה וכן אחתהו] לא רבי חוה' [כנ"ל להגורסים למעלה ר' חוה' ונל"ג שם ר' מנא ז"ל כאן ר' מנא] דלמך בשם שמואל בשקל הקדש [פי' אלא עכ"ל שחזר משייתו] רבי אבדימא דלפסרי בשם רב יחזיה משום ויתור [פי' לעולם דלא חזר המ"ד בשקל הקדש והוא עובדא דפסקין שתמול מה שכתב לה הוא משום שיתרה ומחלה] מעונה [ב"ס וז"ל מעתה] אשה שהיתה כתובהה פחותה ממאמץ חתמין כתובהה כדי שתמול בשקל הקדש [פי' אלא ודאי הדר ביה וסבר מטבע יואל] אמר [ז"ל אמרין] בשם ר' חוה' במקום שאין כותבין כתובה כו' לאו אחא מילתא קאי אלא אמתניתין קמהדר לומר שאם כתב לאלמנה מאתים גובה אותה. כן הוא בפי' הרמב"ן שיליה כתובות והוא בש"מ שם עיי"ס. והנה דעת

ספר עמוד ד איסורי ממון יראים ס

מעבדים שטרות וקרקעות ר' אומר בכל פורין בכור אדם והלכה כחכמים. ומסקינן בשלהי פסחים אבי הבן מברך (ט) אשר קדשנו כו' על פדיון הבן ושהחיינו וקיימנו כו' :

סימן קמא [שנד]

פדיון פטר חמור. צוה הקב"ה בפי' בא אל פרעה ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו וכתוב בפ' ויקח קרה ואת בכור הבהמה (א) תפדה ופטר חמור אינו אלא בזכרים. כדנתן משניות כמה בבכורות פ"א ובגמרא [ט' ז'] מפיק לה מדכתיב הזכרים לה'. ותנן בבכורות פ"א [ג' ז'] הכהנים והלוים פטורים. וטעמא מפרש בגמרא [י' ז'] מדכתיב אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הממאה תפדה. כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה ממאה והני כהנים ולוים הואיל ואינם בבכור האדם מק"ו שפטרו של ישראל במדבר אינן בבכור בהמה [ממאה] ותנן בפ"א [י' ז'] אין פורין שה (ב) בעגל ולא בחיה ולא בשחוטא ולא במריפה ולא בכלאים ולא בכוי שנאמר בשה. והני מילי שלא בשויו של פטר חמור אבל בשויו פריק בכל מילי כדאמרינן בבכורות פ"א [י"א ז'] אמר ר' יצחק אמר ר"ל מי שיש לו פטר חמור לפדותו ואין לו עושה (ג) לפדותו פודיהו בשוויי אליכא דכולי עלמא. וטעמא מפרש לא יהא פדיונו (פדיונו) חמור מן ההקדש שצ"א אמרה תורה שה להחמיר עליו אלא להקל עליו. רב נחמן בריה דרב יוסף פריק ליה בשילקי בשויו :

אמר רב שובי אמר רב (ד) הפודה פטר חמור של חברו פדיונו פדוי וזה (ה) שפודה אין קצבה לדמיו. דתניא [י' ז'] תפדה מיד תפדה בכל שהוא ואע"ג דאיתקש בכור בהמה ממאה לבכור אדם כדפרשית לעיל והיה לנו לומר מה בכור אדם לשלשים ולא מיד [ו] בחמש סלעים ולא בכל שהוא קמ"ל קרא לאפוקי דר' יוסי בר יהודה (בר יהודה) דאמר אין פדיוה פהותה משקל. אמר רב נחמן [י"א ז'] הלכה כדברי חכמים דאמרי בכל [שהוא] וכמה אמר רב יוסף אפילו פטרוזא בת דנקא (ו) ותניא בבכורות פ"א [ג' ז'] ר' יהודה אומר המקבל בהמה מן הגוי מעלין אותה בשוה ונותן חצי דמיו לכהן וחכמים אומרים כל שיד הגוי באמצע פטורה מן הבכורה וטעמא דכתיב כל בכור בישראל למעושי גוים והלכה כחכמים דרביים ויננה ועוד דסתם לן תנא כותיהו דתנן [ג' ז'] הלוקח עובר חמורו של נכרי והמוכר לו אעפ"י שאינו רשאי פטור מן הבכורה שנאמר כל בכור בישראל ולא באחרים ואמרינן בפ"א [ג' ז'] אמר רבה (ז) לית דחש ליה לר' יהודה דאמר שותפות גוי חייבת בבכורה. יד גוי באמצע בבמה פליגי בה אמוראי בבכורות כשמעתא קמייתא דאמרינן התם [ג' ז'] כמה תהא שותפות גוי ותהא פטורה מן הבכורה אמר רב הונא אפילו אונו רבא (ח) אמר אפילו דבר שעושה אותה נבילה. רב חסדא אמר דבר שעושה אותה טריפה במאי קא

חוקפות ראם

דעת הרמב"ן ס' והריטב"א נח' לכתובות ד"ד דהכותב כסף וזוי מאתן דחוי ליכי מדאורייתא אפשר לומר דלית לה כתובה מדאורייתא ואסור להשהותה עיי"ש ובהנחות מרדכי רפ"ק לכתובות כ' ע"ש הראש"ש פ"ק לכתובות זכ"ל והכותב כסף וזוי מאתן דחוי ליכי מדאורייתא לא הספיד עכ"ל אולם בהראש"ש שלפנינו פ"א לכתובות ס"ס י"ט הגירסא והכותב כסף וזוי מאתן דחוי ליכי לא הספיד ועיי"ש בק"ג שכתב ע"ש הב"ח וז"ל אבל לר"ת כיון דכתובת אשה מדאורייתא אס לא כתב דחוי ליכי מדאורייתא פסול הכתובה עכ"ל וכן הסו"ר אהע"ו סי' ס"ו כ' ע"ש הראש"ש כגירסתיו ועיי"ש בפרישה. וראיתי בס' הגד"מ שו"ת שארית יעקב אה"ע סי' ז' שכל' שם עמש"כ הראש"ש אה"ע סי' י"ח שלא מצינו בכל התנ"ך ובכל הש"ס אשם שנקרא צב' שמות כו' וז"ל השארית יעקב שם ומה ישנה צב' ויחור מעונה המזכר בירושלמי לכתובות פ"א ה"ב יעו"ש עכ"ל ובמחכ"ל לק"מ לפי מש"כ למעלה בשם הנועם ירושלמי ע"ש שיטת הראשונים וגם משכ"ש ממה שפרש"י בחולין נ"א א' ד"ה זעירא כו' ולי נראה דאושעיא זעירא היה נקרא, איני רואה מזה שום קושיא דזעירא ר"ל קטן כמו שמצינו אושעיא רבה כן נקרא זה אושעיא זעירא אלא דלפי' הראשון שפרש"י תיבת זעירא דבוק אל דמן חזריא והגמרא הוא דקאמר דזעירא דמן חזריא משכ"כ לפי' הב' אושעיא זעירא כך היה נקרא ור"ל אושעיא הקטן והגמרא הוא דקאמר דמן חזריא ותל"מ, וכן מה שאמרו בירושלמי דסאדריין פ"י סוף ה"ב דדר עילה היה יליף מגלי ומתענה כיון שנמנה עמקן ללי ולא אחתני ופי' שם הפני משה דדר עילה כך שמו והיה רגיל להתפלל כו' אומר אני במחכ"ל שאינו כן אלא דבר שפירוש דדר עילה ר"ל ועוד היה סידה וכמ"ש בירושלמי פ"י דחרומות ס"ה ע"י עילה וכן צבלי לכתובות כ' ז' עילה מאלו כו' וכלפי' מ"ש שם בירושלמי ז' סינות שגראתה להם שלא לנרץ את שלמה עמקן בל' דוד ושתתח לפניהן וי"א אש ילאה מצית קה"ק וליהטת כבידותיה עז"ל אח"כ דדר עילה פי' שיד היתה סבה היה יליף מגלי ומתענה פי' כאל"ל מחולן החכמים שמונו ולא אחתני, ומשום כל אלו הסבות נסוגו אחר מלנרץ את שלמה עמקן. ודו"ק. (ט) שתיים כ"ז :

(א) הטמאה חסרה כ"ל. (ב) שם. ס"ס תיבה זו וז"ל לא צעגל. (ג) שם כ"ל. (ד) לפנינו רב הונא וכו' בגדפס. (ה) וזה כו' כ"ל וזה שפורין זו אין כו'. (ו) לשון הסמ"ג עשין קמ"ה, בר זוזא" ופי' כלומר יכול לפדותו אפי' בשם כחוש שאינו שוה אלא דינר עכ"ל וכמס"כ ר"ה בגמ' לפנינו ועדיפא קאמר בר דנקא שאינו שוה אלא משה שהוא שחור דינר. (ז) לפנינו אמר רבא וכו' בגדפס. (ח) רבא אמר

יש לשאול (ט) דבתמורה פ"א [6"ב] שמעינן לרבא ולרב חסדא איפכא דתניא ר' יהודא אומר האומר רגלה של זו עולה אין כולה עולה ואמר רב חסדא מודה ר' יהודא בדבר שעושה אותה טריפה ורבא אמר בדבר שעושה אותה נבלה. מאי איכא בין רבא לרב חסדא איכא בינייהו טרפה היה רב חסדא סבר טרפה אינה היה ורבא סבר היה. איכא לתרוצי, אליבא דרבי יהודא פליגי בתמורה. רב חסדא קיבל מרביתו דסבר ר' יהודא טריפה אינה היה ורבא קבל מרביתו דסבר ר' יהודא טריפה היה ואינהו לא סבירה להו אלא כדאיתא סוגיא בבכורות ומסקינן התם כרב הונא דאמר אפילו אונו כדאמרין [ג' ב'] רב מרי בר רחל אקני ליה לאונייהו לגוים ואסר להו בגיזה ועבודה וכלו חיותא דרב מרי ומסקינן משום דכ"ע לא ידעי לאקנויי קניי נמור כוותיה ואתו לידי תקלה מ"מ למדנו אלמלא תקלה דשעותא דעלמא בקניין אוני מפטרי ולא שנא באם ולא שנא בעובר ואיזהו קניין שהיה נעשה דלא (י) חיישינן למעותא שהיה מקנה לגוים עובר בכור והיא אומר לגוי משוך פרה זו לאוני עוברי דכי האי גוונא קני דאפילו למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא לאילום בגון פירות דקל ה"מ באומר פירות דקל אני מוכר לך אבל דקל לפירותיו קנה דהא דקל איתיה בעולם ובקניין זה מלת אינשי דסברי שאין חלוק בין פרה לאוני עוברה אני מוכר לך בין אוני עובר פרתי אני מוכר לך [ההוא לא קני דקל] כרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא בא

דבר שעושה אותה טריפה ר"ח אמר כו' אותה נבילה כנ"ל [הגרא"ד]. ועיין להלן סי' קמ"ב חות ה'. (ז) עיין בצורות ג' תורה ר"ח. (י) דלא חיישינן כו' ט"ס בלן וז"ל דחיישינן לעשותה כו' לאוני עוברת דבס"ג כו' [הגרא"ד] ופי' דברי רבינו שהיה ר"מ מקנה לנכרים עובר כבור בעוד שהפרה לא הייתה עדיין מעוברת כלל והי' אומר לנוי משוך פרה זו לאוני עוברת לאחר שחתעבר בהכמה דכ"ה קני כו' ועכ"ל כן בדפסון כ' רבינו מיהו להקנות כו' דלא אחי' לנשותיו כו' הייתה פרה מעוברת ומשך פרה לקנות לאוני עובר כו' מכלל דהכא מיירי בשלא הייתה הפרה מעוברת ומשך פרה לאוני עוברת שהיה אח"כ וז"ל ביראם הנדפס סי' שג"ב שהיה רב מרי מקנה לאוני העוברין קודם שגאל לעולם ור"ל קודם שהפרות תתעברו מהם אלא שחסר שם עיקר הדברים שהיה אומר לעלוי משוך פרה זו לאוני עוברת ועיי"ל שם שחסר שם הרבה ממא"כ שבת"ו והמרדכי פ"א דג"מ סי' רמ"ו כ' שם פי' רמ"ו בסי' ב' בהלכות פדיון פטר חמור דלפי' למ"ד כו' וזהו כמש"כ בהכ"ה שלפנינו ממא"כ לפי הנדפס ליתא דכל' פדיון פ"ח כ"א בסי' שג"ב דכל' כבור בהמה טהורה , וד' רבינו היראים הם מפיר"ת שכל' האו"ז ה' בצורות סי' ת"פ וז"ל מפרש ר"ת דר"מ ידע לאקנויי קנין גמור שאון גוף העובר ה"ה מקנה לגוים ובמשיכת האמהות ובקנין הזה יכול להועיל קנין אפי' הקנה לו קודם שהיתה מעוברת דאמר לו פרה לעוברת אני מוכר לך דעו כמו דקל לפירותיו כו' וכע"ל לא ידעי לאקנויי קנין גמור אלא יאמרו לאוני עוברי אני מוכר לה ויהיו סבורים שחל הקנין אפי' הקנה לו קודם השיבור כמו קניינו של ר"מ כו' וכ"כ בשב"ת סי' תשל"ב אות ו' אלא שרבינו מולק ע"ש האו"ז שם דלרבינו אעפ"י שמפרש ספרי"ה זמ"ח כ' להדיא דלאס כדכר התעברה הפרה הרושה להפסוק פטר חמור מקדושת כבור יקנה לגוי במשיכה לאוני עובר שג"כ בצמון הייתה פרה מעוברת ומשך פרה לקנות לאוני עובר דעו ונס אח"כ כ' רבינו אל' לאוני עובר אם כבר מתעברה הפרה כו' אבל לדעת האו"ז שם לדברי ר"ה אין מקנים לנכרים גוף העובר כלל דבהקנאת גוף העובר יש לחוש לתקלה אלא גוף הבהמה והגוי יקנה במשיכה אלא שס"ח"כ כ' האו"ז שם דלפי' לדברי ר"ת דפסק דנכרי במשיכה הוא דקני ולא בכסף מיהו היכא דנ"ל מה ימושך קני' בכסף לר' יוחנן כו' הלכך אחזקיר לן היכא דסוכר העובר מקני האוי' העובר לנכרי אפי' לר"ת ודיו עיי"ל אבל במשיכת הפרה לקנות לאוני עובר ה"ה נשימת האו"ז לא יעשה כן לפיר"ת אפי' היכא דסוכר העובר עיי"ל בדברי האו"ז וסברת האו"ז היא דלחיי' למועטי שיסבירו שסוכר לאוני עוברי הוא כמו פרה לעוברת אני מוכר לך ופרה לעוברת מהני אפי' הקנה לו קודם השיבור כמו קניינו של רב מרי וסביר דלחיי' לחוש בציהו לשון יאמר ויאמרו לאוני עוברי אני מוכר לך ג"כ קודם השיבור ואחיי' לידי תקלה דהווי דבר שלב"ל אבל סברת היראים הוא דקודם שמתעברה הפרה אין לעשות כדכר מרי פן יעשו לומר לאוני עוברי אני מוכר לך אבל לאחר שהסוכר העובר שפיר דמי דלף שיאמרו לאוני עוברי אני מוכר לך וימנעו האמהות דיו , והנה התוס' בצורות ג' ז' ד"ה דלא הביאו ג"כ פיר"ת צה"ל עוד פיר"ת ר"מ שהיה מקנה און עובר לנכרי אוי' דבר שלב"ל אלא היה מקנה בהמה לאוני עובר כו' ועיי"ל בגליון גס"ה שהגיה הוא לא היה מקנה און עובר לנכרי דהוי דבר שלב"ל כו' ובאמת אין להניח ואדכרה הנוסחא שלפנינו במוס' מדוייק מאל' כפי מה שהביא ה"ה דברי ר"ת וכפי מה שמפרש היראים שגאלה פיר"ת וזהו שאמרו התוס' ג"כ על שם ר"ת ר"מ שהיה כו' הוי דבר שלב"ל ור"ל שהיה מקנה און עובר לנכרי קודם שהיתה הפרה מעוברת דלא הוי ודאי דבר שלב"ל אלא היה מקנה בהמה לאוני עובר כו' וטעה אינם ואמר לאוני עובר היה מקנה כו' ואחיי' לידי תקלה ר"ל להקנות בהמה ג"כ קודם שהיתה הפרה מעוברת ובאונן עובר ודאי הוי דבשלב"ל כנ"ל ואף שבהר"ה"ם יש בצורות איתא בשלון ר"ת כמש"כ ה"ק מ"מ העיקר כנוסחת התוס' ואר"י ליישב נס דברי הר"ה"ם על דרך זה , וממה שסיימו התוס' והר"ה"ם שם אצל כי מקנה לאוני הבהמות שרי דלא אחי' למועטי ותל"מ ולא זכרו היתר לאקנויי און עובר

סא

יראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

לעולם. מיהו להקנות אוכל (יא) בקנין דלא אתי למטעי דליכא תקלה בקנין אוני די כגון שמשך הגוי פרה לקנות אוני פרה או היתה פרה מעוברת ומשך פרה לקנות אוני עובר דעובר דבר שישנו בעולם חשבינן ליה לענין להקנות שנידון העובר המונה במעי אמו כהתיכת בשר אבל עובר אינו נידון כילוד שבא לעולם שיוכל לקנות דכתיבת בשר דמי דניקנית ואינה קונה והיינו דאמרינן בב"ב פ' מי שמת [קמ"ג] המזכה לעובר לא קנה וטעמא שאינו בעולם לקנות אבל אי הוי דבר הנקנה כגון עובר פרה נקרא ישנו בעולם להקנות לו. אפילו לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הויה דמזכה לעובר לא קנה ומסקינן (יב) התם אפילו לר' מאיר וטעמא דאפילו (ל) לר' מאיר לא אמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא באומר תקנה כשיבאו לעולם אבל אי מקנה קודם שיבאו לעולם לא קנה, דהא אינו בא לעולם ומה יקנה. והיינו דאמרינן [יגמ"ג] בהמכר פירות דקל לחברו פ"י שאמר לו קנין זה שאני מקנה יקנה לך לכשיבאו לעולם שיהיו לך עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אינו יכול לחזור למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובענין המזכה לעובר ואינו מזכה אלא לכשתלד ויהיה ראוי לקנות קנה (יג) ואפילו לר' מאיר ומ"ד התם לכשתלד לא קנה סבר דלכשתלד משמע סמוך כשתלד דעדיין קמן הוא וסבר כמ"ד זכין לקמן. ופולגתא דר"א ור' יהושע בפ' מי שמת [קמ"ג] הלכתא אינו ראוי לקנות. ולפי פ"י שפירשתי אין להקשות על ההיא דמי שמת דאמר דמורה ר' מאיר המזכה לעובר לא קנה וטעמא קאמר דאימור דקאמר ר' מאיר לדבר שישנו בעולם לדבר שאינו בעולם מי אמר. ואין להקשות (יד) מההיא דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת [לי] לאחר שאתנייר לאחר שתתניירי ר' מאיר אומר הרי זו מקודשת דלדבר שאינו בעולם פ"י שאמר לו קנה מיד כשיבאו לעולם. אבל אם אמר לו בעוד שאינו בעולם אני מזכה לו שיועיל לזכות לכשיבאו בעולם דהיינו כמו לאחר שאתנייר קנה לר' מאיר כאשר פירשתי למעלה. וקמ"ל בע"ז פ' אחרון [ע"ג] ובבבב"ב פ"ב [י"ג] דמשיכה בגוי מישראל קנה ולא כסף דקימ"ל כר"י דאמר דבר תורה מעות קנות ומיעט הכתוב או קנה מיד עמיתך מדכתיב עמיתך למדנו שאין קנין גוי ועמיתך שזה הלכך דרשינן לעמיתך בכסף הא לגוי במשיכה ולא קימ"ל כריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה. דאמרינן ביבמות בהחולץ [י"ז] בכולי תלמודא ריש לקיש ור' יוחנן הלכה כר"י לבד מתלת דמפרשי התם. הלכך הרוצה להפקיע פטר המור מקדושת בכור יקנה לגוי במשיכה (במשיכה) אוני פרה או אוני עובר אם כבר נתעברה הפרה אבל אם לא נתעברה הפרה אע"ג דפרה לאוני עוברת קנה לא יעשה כן דכי האי גונא אתי למיטעי ואיכא תקלה ולהכי כלו

תועפות ראם

אחר שהוכר עוברה ש"מ דס"ל להחוס' והר"ש כסדרת הא"י דאף אחר שהוכר העובר אין למשוך הפרס לקנות און העובר דילמא אתי למיטעי להקנות אף קודם העיבור כדרך שהיה רב מרי עשה ולא ידעי לאפרושי בין מקנה הפרס לעוברה בין אזני עובר אני מוכר לך ודלא כמ"ל הר"ש. ור"ח"י בק"ל פ"י ר"ס ק"ב סכתה שם אמנם גבי עובר לא קנה כלל אפי' מקנת שבה כבר לעולם ור"ח"י מוכרחה לזה מהא דכתב החוס' והר"ש ר"ס בבורות נבי מוכרת עובר לאפקועי מבורה דלריך למכור פרה לעוברה דל"ל כ"ו דבר שגב"ל וע"ס ולי ממה דזוכין בעובר בקנהו שגלל א"כ ה"ל שותפת נכרי ופוסד עכ"ל דעובר ליתא כלל במכירה כו' משום דמכסיה ליתא כלל במכירה ואפילו מה דנדל כבר והנה"מ שם דחס ראייתו דשם בל"ל ה"ל ה"ל יכול להקנות און הבהמה לשומר מהבכורה וע"כ לא רצה להקנות לנכרי. שהיה לו חלק בנזק הבהמה כו' עיי"ש ותמיהי דבאמת מש"כ הק"ה"ח ר"ח מוכרחה לזה מהחוס' והר"ש ר"ס בבורות לאו ר"ח ה"ל כלל לפי מה שפירשתי דכוונת החוס' והר"ש להקנות און עובר לנכרי פסד עיבור הפרה וה"ל דלא מהני נס אחר שהוכר העובר הוא משום דלא ליתא ליה תקלה כמבואר בא"י ע"ס ר"ח ולחנם ערה הנה"מ לדמות ראייתו דבל"ל א"ש ואדרבה ר"ח מפרש"ת דעובר חשיב דבר שגל לעולם וכמבואר להדיא בא"י בשמו של ר"ח ואז"ל לזה חמיהת המהרי"ט א"ה ב"ה לזה בבורות על הב"י בחו"מ ס' רי"ב שנסתפק במש"כ הר"ש פ"ד דב"ב ס"ו, אם היה הבהמה או השפחה מעוברת כשמכר לו ולדויהן אם קנה כו' וע"ז כתב המהרי"ט ומהתימא על מין הב"י איך לא הביא סדרת ר"ח שהביאו החוס' והר"ש שהדבר מפורש דעובר דבר שגל לא לעולם חשיב עכ"ל ולפי מה שפירשתי אין התחלה לתמיהתו דמש"כ החוס' [וכן לריך לפרש בהר"ש] ר"מ שהיה מקנה און עובר לנכרי ה"ל דבר שגב"ל פ"י שהיה מקנה פסד שנתעברה הפרה והוא כרוך בכוונת החוס' נס הנה"מ ס' ע"ר הבין דהר"ש ב"מ בבורות שג' דלא מהני מכירת העובר משום דאין אדם מקנה דשגב"ל וריך להקנות בהמה לעוברה כמו דקל לפירות חולק עם הא"י דכתב דמהני מכירת העובר עיי"ש דדבריו והובא בק"ל פ"י ר"ס סק"י ולפע"ל לא כן הדבר דדבריו הר"ש ב"מ בבורות כן דבר החוס' שם ע"ס ר"ח וכמבואר בא"י לזה לריך להקנות בהמה לעוברה דמהני אף פסד שנתעברה הבהמה מהעובר וכן עשה רב מרי אבל אחר שהוכר העובר נס הר"ש מודה דמהני מכירת העובר אלא דלענין בורה למכור לנכרי לא יעשה כן לכתחילה דילמא אתי ליה תקלה ואפי' בהמה לעוברה לא כג"ל. (יא) און כג"ל. (יב) דמסקינן כג"ל. (יג) קנה ומ"ד כו' לא קנה ואפי' לר' מאיר סבר כו' כמ"ד אין זכין כו' מי שמת והלכך אינו כו' כג"ל דהא ר"ה אמר בב"ב קמ"ג א' אף לכשתלד לא קנה ואיכא ס"ל כר"מ ועיין בחובות ז' ב' תוד"ה המכר וזניטין י"ג ב' תוד"ה לדבר וע"ד היראים א"ש ועיין במדכרי ר"פ י"ט נוהלין ס' תקע"ט : (יד) עיין גיטין י"ג ב' תוד"ה לדבר שעמדו בזה ותי' בעינן אחר ובתי' רבינו כאן ל"ל שחצר חביבה אחת וכג"ל קנה מיד [ולא] כשיבאו ס' מ"י

חיותיה דרב מרי ולא (טו) כתב רבנן שפי' דרב מרי במשיבה קונה ודין גוי בכסף והא ליתא דהא משיבה בגוי קנה קימ"לן כאשר פרשתי למעלה. והא דאמרין בקדושין פ"א [י"ד ב'] אשכחן גוי הואיל וכל קניס (טז) בכסף קניינו בעבד עברי קאמר דכתיב בישראל הנמכר לגוי מכסף מקנתו אבל בשאר דברים אין כסף קונה בגוי אלא משיבה כדפרשין:

ושה שפדה בו אין בו שום קדושה. דתנן בפ"א בבכורות [ט' ב'] ופטור חמור תפדה [בשעת] מן הכשבים או מן העוים זכר ונקבה גדול וקטן תם ובעל מום ופודה בו פעמים הרבה נכנס לדיר להתעשר ואם מת נהנים ממנו. ופטור חמור שלא נפדה קודם (יז) מחלוקת אם מותר בהנאה. לאחר עריפתה אמרין בבכורות פ"א ובקדושין פ' האיש המקדש דדברי הכל אסור בהנאה ולמעלה פרשתי בהלכות איסורי הנאה [ס' ק']. והשה נותן לכהן דכתיב בפ' ויקח קרה כל פטר רחם לכל בשר. באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם וגו'. ואם ספק בכור הוא פודהו בשוה (יח) להפקיע ספק איסורו והשה שלו והמוציא מחברו עליו הראיה כדתנן [ט' ב'] זכר ונקבה מפריש מלה אחד והוא לעצמו. ובשעת פדיונו מברך ב' על פדיון פטר חמור (ועל) ושהחיינו (יט) שהרי מצוה לפדותו כבכור אדם דתנן [י"ג ב'] מצות פדיה קודמת למצות עריפה שנאמר ואם לא תפדה וערפתו.

תולדה למצוה זאת גזרו חכמים אעפ"י שמן התורה יכול לפדותו בכל שהוא תקנו חכמים שיהא השה שוה שקל בינוני. כדאמרין בבכורות פ"א [י"א ב'] ר' יהודה נשיאה הוי ליה פטר חמור שדריה לקמיה דר' טרפון אמר כמה בעי למיתן לכהן א"ל הרי אמרו עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינוני ברגיאי ואמר רבא הלכתה ברגיאי וכמה רגיאי תלתא זוזי רגיל להכא רגיל להכא. ופטור חמור נהוג בין בארץ בין בחו"ל שהרי מצות חובת הגוף הוא ותנן (כ) כל מצות שאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל.

סימן קמב [שנב]

בכור שור כשב ועז. צוה הקב"ה בפ' ראה אנכי להפריש וליתן בכור בהמה טהורה דכתיב בפ' ויקח קרה כל פטר רחם באדם ובבהמה יהיה לך לכתנים קאמר קרא וכתיב בפ' ראה אנכי כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הובר תקדיש לה' אלהיך. וכתיב בפ' אם בחוקותי אך בכור אשר יבוכר לה' בבמה לא יקדיש איש אותו אם שור אם שה לה' הוא. ותניא בת"כ כתיב תקדיש וכתיב לא יקדיש איש אותו, מקדישו אתה הקדש עילוי ואי אתה מקדישו הקדש מזבח. ותנן בעירובין פ' המקדיש שדהו [כ"ט ב'] ר' ישמעאל (א) פסוק אחד אומר תקדיש וכתוב אחד אומר לא תקדיש הא כיצד. מקדישו אתה הקדש וכו'.

תועפות ראם

אם לפרש גם בלי הנס"ס וה"ק קנה מיד דהיינו מעכשיו כשיצאו לעולם וגמולא דהעובר כשגולד זכיותו כהדבר הוא בעוד שלא היה בעולם ועיין ח"י הרשב"א קדושין דס"ג א' ד"ה כגון דכתב, שכתב שם דלא כדברי רבינו ובעת נדפס יד דוד להנאון ר"ד חב"ד דקארלין ורחמי דר' ס"ב ב' שמתה שם ע"ד הרשב"א וכו' שם להגיס. (טז) ולא כמו שכתב רבינו שלמה בפי' דלינס אחרינא סבר דרב מרי כו' כ"ל. (טז) עיי"ש בחור"ה הואיל ובע"ז ע"א א' ד"ה ר"א שיעת ר"ת וכו' ד' הראים. (יז) עריפם מחלוקת כו' לאחר עריפתו כו' כ"ל. (יח) גסה כ"ל. (יט) כ"כ גם הסמ"ג עיין קמ"ה וז"ל הטור יו"ד סי' טכ"א וא"ל הרא"ה ז"ל לא כן עכ"ל וטעם הרא"ה נראה לפשט"כ הב"ח בלוח"ה סי' כ"ב להחזיק כדעת התוס' סוכה מ"ו א' ד"ה השועה דמלוא שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו ומש"כ התוס' שם וקשה מפדיון הבן כ' לתנן וז"ל כיון דלון הפדיון חל אלא לאחר חדש ימים השביע ליה קציע ליה זמן ולצרך שהחיינו וכו"מ בדברי הר"ן פ' לולב וערכה עכ"ל וא"כ בפדיון פ"ח שפודהו לאלתר כרבנן דלא מקשי עיין בבכורות י' ב' וי"ג א' מיקרי לא קציע ליה זמן ואינו חייב לצרך שהחיינו וגם השו"ע שם סעיף ו' לא זכר לצרך שהחיינו וז"ל העיטור סוף הל' מנה ומרור ומה"ם לא מצרכין זמן אלא בדבר שיש בו הנאה ושמחה כו' ופדה"ב ט"א ב"ט מספק נפל עכ"ל וא"כ א"ש בפשיטות דפדיון פ"ח אין שייך שמחה כלל ועיין רוקח סי' שע"א. (כ) ותנן בפ"ק דקדושין [ל"ו ב'] כל כו', כ"ה בגדפס ונטן. והנה ד"ו דפטר חמור טובא בין בצרך בין בחו"ל אינו שייך לתולדה שכ' רבינו מקודם דפטר חמור טובא מדאורייתא בחו"ל כמבואר בחי' הרמב"ן ספ"ק דקדושין עיי"ש ומש"כ הרמב"ן בשמות י"ג ויהי כי יצאך סי' אל ארץ הכנעני. בעבור כי מלוא פטר חמור איננה טהרה אלא בצרך עכ"ל היינו למעט שאינה טהרה במדבר עד שלא חלו בצרך וכן מוכח גמון הרמב"ן אבל כשיצאו אל הארץ מן היום ההוא תהנהג בכו"מ כ"כ בשו"ר ברכה להצרכי"ו יו"ד סי' ס"ה שפ"א ועיין בס' קה"י בחי' על הרמב"ם השייכים למס' פסחים שהקשה שם על הרמב"ן בפי' החומש דהא בתפילין ליכא למ"ד שלא נתחייבו עד שזכנכו לארץ ודומיא דתפילין מוקי פטר חמור בקדושין [ל"ו ב'] עשה מלוא וז' ששכילה תיכנס לארץ דנחמד פרשה נאמרו ומשמע שם בקדושין דקאי אליבא דכ"ע ויבאך כ' הרמב"ן, ויהי כי יצאך, בעבור כי מלוא פ"ח אינה טהרה אלא בצרך עכ"ל אולם בספרי ריש פ' תצוה אמרו ג"כ עשה מלוא האמורה בענין ששכרה תכנס לארץ אף שודאי מלוא מלוא ביטורים אינו אלא בצרך ודו"ק:

(א) ישמעאל אומר כתוב אחד כו' כ"ל ופי' הקדש עילוי שכ' רבינו כן פי' רש"י ותוס' בערכין שם ובספר יראים הנדפס חסר כל הפי' של הקדש עילוי דר' ישמעאל וכתוב שם אחר דברי ר"י שצמחנה צוב"ל פי' הקדש עילוי תצוה מלוא שמואל ישראל כו' וכבר המה עליו

ספר עמוד ד איטורי ממון ראים סב

פי' הקדש עילוי דר' ישמעאל טובת הנאה שיש לבעלים בו שיכול ליתן לכל מי שירצה דמאחר שאותה טובת הנאה שזה (ב) ויכל להקדיש ורבנן פליגי עליה ומוקמי לקרא דכתיב תקדיש להקדיש (ג) חביבות מצוה בערכין בסוף פ' [המקדיש] שדירה. פי' שמוזהר ישראל בהולד לו בכור בהמה טהורה לומר הרי הוא מוקדש בקדושת בכור אע"פ שקדוש [מעצמו] מצוה לחבב את המצוה ולהקדישו בקדושת בכור. ושותפות גוי פטור מן הבכורה, דתנן בבכורות פ"ב [י"ג א'] הלוקח עובר פרתו (פרתו) של נכרי והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי והמשתתף עמו והנותן לו בקבלה והמקבל ממנו פטור מן הבכורה שנאמר כל בכור בישראל ולא באחרים והכהנים והלויים חייבים לא נפטרו מבכור בהמה (ד) ולא מפדיון הבן ופטר חמור ואע"ג דפליג ר' יהודא בפ' ראשון אמרינן בבכורות בפ"ק [ג' ז'] לית דחש לה להא דר"י דאמר שותפות גוי חייבת בבכורה והרוצה לפטור בהמתו בין טמאה בין טהורה לאחר שנתעברה בהמה וניכר העובר לשליש עיבורה יקנה העובר לגוי במשיכה שימשוך הגוי בהמה לקנות את העובר דקימל"ן כרב הונא דאמר בבכורות פ"א [ג' ז'] כמה תהא שותפות גוי ותהא פטורה מן הבכורה אמר רב הונא אפילו אונו וכוותיה קימל"ן. אע"ג דפליגי עליה רבה (ה) ורוב חסדא דהא קם ר' יוחנן בשמתייה ואמר אפילו מום קל ודאיה הלכה למעשה רב מארי הוא מקני לאונייהו לגוים. וכשם ששותפות העובר פטור כך שותפות האם פטור בבחמה טהורה ובבהמה (ו) טמאה. דאמרינן בבכורות פ"א אמר רב פפא מאי שנא בו דבעינן כל בכור בישראל וליכא הכי נמי בעינן כל מקנן תזכר וליכא.

ואין לפרש דשותפות דאם לא כתיב אלא כטהורה דבהדיא טייתנן כל מקנן תזכר על פטר חמור בשמעתא קמיתא דבכורות [ו' א'] ובשותפות (ז) אם נראה לו דקימ"ל כרב חסדא דאמר צריך שיקנה לו דבר שעושה אותה לו נבילה הלבך צריך שיקנה לו האם כיוצא בו שאם מקנה לו אונתא א"ל שקיל אונך וייל וקדושת בכור אינה מתעכבת בכך אבל העובר אפילו במום קל מתעכבת קדושת הככור דבכור בעל מום לא אקדיש. ודוקא במשיכה צריך שיקנה הגוי ולא בכסף דקימל"ן כר' יוחנן דאמר בב"מ [מ"ז ז'] דבר תורה מעות קונות וכל דבר הקונה בישראל קונה [בגוי] להפך כדדרשינן בבכורות פ"ב [י"ג ז'] או קנה מיד עמיתך לעמיתך בכסף הא לגוי במשיכה. והכא (ח) במאי עסקינן בע"ז [ע"ב א'] ש"מ משיכה בגוי קונה וזו אינה ראייה דהתם לר' יוחנן קאמר ולמעלה בפטר רחם (ט) פרשתיי הטעם יפה יותר. ואע"ג דאשכחן בבכורות פ"א (ג' ז') שנענש רב מארי וכלאי חיותיה שהוא (י) מקנה אוני עוברי בהמתו לגוים וקימ"ל דלא נענש אלא משום דרב מארי ידע לאקנויי קנין גמור וכולי עלמא לא ידעו שרב מארי היה

תועפות ראם

עליו צביאור ווי העמודים שם אצל מי יגלה עפר מעניו לראות הט"ס שציראים הנדפס שחצר שם דברי חכמים החולקים על ר' ישמעאל ואמרי מפני חביבות מזה ועל דברי החכמים אחר שם היראים פי' חביבות מזה כו' והב' חביבות "הקדש עילוי" שכתב אחר חביבת פי' ט"ס הוא והפ' של הקדש עילוי דר' חסר שם והיראים הנדפס אפיעתיה להגאון בעל סה"ד בהנחות הש"ס שחצר שם הסמ"ג עשין ר"א ס"ל היראים וצחמת דברי הסמ"ג מבורחין כמש"ל היראים לפנינו בהנחת דמש"ל שם הסמ"ג פי' שמוזהר ישראל כו' הוא אלינא דחכמים דפליגי על ר' ישמעאל דאמר במשנה תקדיש להקדש עילוי וכו"ל הגרש"ש ערכין כ"ט א' בכוונת הסמ"ג דנריס כן צברייתא דמייתי הגמרא לקמן ולחנם תמה הווי העמודים על הסמ"ג ג"כ ועיין צביאור ענפי יהודה נס' והזהיר ראש סדר במדבר שהביא שם דעת היראים הנדפס ס' שג"כ ותמה עליו וסיים שם בזה"ל ואפשר שחצר בם יראים פי' הקדש עילוי והביא דעת רבנן להלכה ומפרש דעתם טעמא מתי מזה להקדיש ע"כ"ל ויפה כיון כמבואר כאן בהנחת. (ב) שלו יכול להקדישו ורבנן כו' כ"ל. (ג) קדושת חביבות כו' כ"ל וכו"ל בסמ"ג עשין ר"א. (ד) טהורה אלא מפסד"כ כו' כ"ל. (ה) רבא כ"ה לפנינו וכו"ל רבינו לעיל ס' קמ"א אצל בל"ז ה' בכורות ס' ת"ס איתא רבה וכו"ל בסמ"ג עשין קמ"ה, ובאגודה מס' בכורות ס' ג' כתב ר' אבהו אמר דבר שעושה אותה מריפס. (ו) ובזהמה טמאה, נדפס יתא ב' חביבות אלו ואדרבה כ' שם אצל בהמה טמאה לא אשכחן דפטר בה קרא בשותפות אמו דמקנן בהמה טהורה במשמע וספק בידי אם בהמה טמאה בכלל מקנה שיש לומר שהיא בכלל מקנה שנאמר הכי מקניס והתם סוסים וחמורים וזו עכ"ל ולפלא שכן בהנחת"י אין זכר לכל אלו הדברים וגרסא שדי זרים שלטו בהנדפס ולא ידעתי מי צעל הדברים ועיין במהרי"ט א' להל' בכורות ד' ב' ע"ג דפסי הספר ד' ויטאמיר שכתב שם ג"כ דבהמה טמאה בכלל מקנן הוא וה"ר מדל"ר"ס בבכורות ו' א' ומשכ"ר כאן ודלא כהתוס' חזיונות שהביא שם דהא דכתיב כל מקנן דר"ל אפי' בהמה טמאה כ"י"ש. (ז) ובשותפות אם נראה לי דקימ"ל כו' שאם מקנה לו אונתא ח"ל כו' כ"ל ובנדפס איתא ובשותפות כ"ל כו' וחסר שם חביבת האם כמש"ל כאן ומוכרח להגיה, והטעם משכ"ר כ"ל כו' כ"ל"ע הא בגמרא בבכורות ג' א' אמרו רבנן קמיה דר"ה הא דר"ה ור"ח ור"ב ז"ס הא ב' הא ב' חסדא אמר לכו ר"ה מ"ס כו' וא"כ מה ראה רבינו לפסוק הלכה דנעובר יחיה הדין כר"ה ובשותפות אם כר"ה ונס רבינו צלמו כתב לעיל ס' קמ"א בקנין אוני מופסדי ונ"ש בא' בעובר והרמב"ם ברפ"ד מ"ה"ס פסק דשותף הנכרי צריח או בעובר שזה דשמיס קי"ל כר"ה דלשילוי אונו וכן דעת הרמב"ן בה' בכורות. והתוס' בע"ז ע"א א' ד"ה רב כתבו ונראה להחמיר ולהקנות לנכרי דבר שעושה אותה מריפס כגון היראים והראש מן הבהמה או מן העובר כשהיה מעוברת עכ"ל הרי דהתוס' החמירו בשמיס וא"כ ד' היראים הוא חידוש ולנע"ל. (ח) ע' נדפס שג"ל כאן והבי נמי מוסקין. (ט) חמור כ"ל ובנדפס חסר מן וזו אינה ראייה עד ואע"ל. (י) שהיה מקנה כו' קי"ל כא"ל דלא כו' כ"ל וכו"ל נדפס

אומר (יא) ואזני עובדיה קנייה לך כי בענין זה יכול אדם להקנות דבר שלא בא לעולם כדאמרינן [כ"ב קמ"ז ב'] דקל לפירותיו אני מוכר לך קנה דדיקלא איתא בעולם ובקנין כזה יכשלו בני אדם שהם יאמרו אזני עובר פרתי אני טקנה לך. ובענין זה לא קני שהרי אזני העובר ליתנהו בעולם ולכך נענש שהיה קנינו באותו ענין שיטעו, אבל להקנות במשיכה מותר לכתחלה דלא טעו בה אינשי כיון שהעובר בעולם, וכן פירשתי לעיל בפטר המור. ואע"ג דאיכא לישנא אחרתא שנענש רב מארי משום דמפקע ליה קדושת בכור כיון דמילתא דרבנן היא אזלינן בתר לישנא דמיקל כדאמרינן בע"ז פ"א [י' ב'] בשל סופרים הלך אחר המיקל. ולא מיבעי דשרי אלא אפילו מצוה להפקיעו מקדושה דלא ליתא (יב) על ידו תקלה שהיה נגזו ונעבד וכתביב לא תעבוד [ב] בכור שורך ולא תגזו בכור צאנך וכו', כדתניא [ד] חיישינן לתקלה אין מקדישין בזמן הזה וכו'. ואם לא הפקיעו מקדושה ונולד כיצד יעשה ינעול דלת לפניו וימות שלא לבא בו לידי תקלה (יג) וצער בעלי חיים דרבנן ואתי דרבנן ומבטל דרבנן. כדתניא בע"ז פ"א [י' ב'] אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה ואם הקדיש והעריך בהמה תעקר כו' איהו עיקור נועל דלת בפניה והיא מתה מאליה. ואין לחלק בענין זה בין בקדושה הבאה מאליה לקדושה שאינה באה מאליה. ואם נולד בקדושה ונולד לו מום קבוע נשחט עליו דכתיב בראה אנכי וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו לה' אלהיך בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל. ובבכורות פרק על אלו מומין פירשו החכמים איזה מום קבוע דהוי כמומין דפסח ועור. ואעפ"י שיצא לקדושתו (יד) במומו אינו נוהג בו חולין לנכרי ונוהג בה קדושה כפסולי המוקדשין דתנן בהו בבכורות בפ"ב [י"ז ב'] ובהולין [ק"ז ב'] אין יוצאין לחולין שיהא נגזו ונעבד. ותניא תזבח ולא גיזה ואכלת (טו) בשר ולא חלב לא לכלביך מכאן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים [ו] מצינו בכור חמור מהם דתנן [נמוח נ"א ב'] [כל פסולי המוקדשין נשחטין ונמכרין באיטלו חוץ מן הכבד והמעשר ואפילו בכבור בעל מום קאמר כדמוכח] בנמרא וכדאמרינן כאלו טריפות [מ"ז ב'] אמרה ליה בת רב חסדא לרבא אבא שרי בוכרי ולא זכין בשרא מיניה ומעמא כפרש דבשומא מודבין ולא במתקלא ואיכא חשדא ובבעל מום קאמר דהא בככל היה ולאחר חרבן היה אלמא בעל מום אינו נשקל אפילו בעל מום אסור בגיזה ועבודה. אבל לגוי ולכלבים מותר דקימ"לן כמתני' אליבא דב"ה. דתנן בבכורות פרק כל פסולי [נ"ג ב'] ב"ש אומרים ולא ימנה ישראל והכהנים לבכור פי' לבעל מום, וב"ה מתירין פי' (טז) אע"ג דפליג תנא דברייתא דב"ה זר ולא גוי קאמר. ואם הוא טריפה חשבתי ללמוד מדברי רבי יהודה יג' א' ו' דאפילו לכלבים מותר, שכתב בהלכות גדולות חלבו של בכור מוכרין אותו [לגוים] ואפילו למאן דאסר בכור לגוים מאי טעמא כצבי וכאיל אמר רחמנא ומן התורה מותר לגוים מיהו דרבנן עבוד מעלה במוקדשין. בשר דראוי לאכילה עבוד מעלה חלב דלא חוי לאכילה לא עבוד וחשבתו אני טריפה נמי לא שנא. ואמנם לא דמי שיש חלוק בין טריפה לחלב בכור כשר שבכור כשר התירה שהיטה את הבשר וקרינא ביה כצבי וכאיל אבל טריפה שלא התירה שהיטה את הבשר לא קרינא ביה כצבי וכאיל דפי' המקרא כך הוא רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל ופקעו קדושתן לגמרי והו' כצבי וכאיל בהמה בשר וחלב ולהכי שרי רבי יהודה י' חלב בכור הנשחט לגוים ולהכי שרו ב"ה בבכורות

תועפות ראם

בנדפס. (יא) משוך פרה זו ואזני עובדיה קנייה כו' כ"ג. (יב) לית כ"ג. (יג) המדכי פ"ק דע"ז והאגודה שם הביאו דברי הרמ"ם בספר יראים וכתבו אח"י והתוספות אסרים כיון דמותר כשים זו מום כו' ועיין בתוס' ע"ז י"ג ב' ד"ה נועל ובבכורות נ"ג א' ד"ה ואיזה, ועיין בגמ"ז מ"ק חיו"ד ס' פ"א פ"ב פ"ג אריכות דברים צשיפת רבינו היראים ועי"ש צמ"ת חיו"ד ס' קפ"ט וצ"י לנמרה ח' למס' צבורות נ"ג א'. (יד) מקדושתו כו' כפסוק"מ שנפדו כדתנן כו' כ"ג. (טו) ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב כ"ג. (טז) אפילו גוי ואע"ג כו' דברייתא ואמר דב"ה כו' קאמר כמתני' קי"ל כ"ג וכו' בנדפס וכו' הסמ"ג עיין רי"א והוא כהתוס' צוברים ע"א ב' ד"ה ובטריפה והרמ"ם והנהו מדכי למס' יבמות ס' קכ"י ע"כ דבכור בע"מ מותר להאכילו לנכרים ולכלבים שנאמר כצבי וכאיל, אך בנדפס איתא הלך אפי' בע"מ אין מאכילין לכלבים אבל לגוי מותר דקי"ל כמתני' כו' ואף שכן הוא דעת הרשב"א והר"ן צ"י צהמה המקשה גבי מהני' דמבכרת המקשה לילד דס"ל דכל היכא דשרי לישראל כנון שנפל זו מום שרי אפי' לזמן עליו את הנכרי לאיתקש לז"י אבל לכלבים אסור מואכלת ולא לכלביך וכו' רבינו ירוחם כנתיב כ' ח"צ עי"ש ועיין במהרי"ם פ"ה דצבורות אות מ"ב, מ"מ הוא סותר למש"כ כאן בהכתי' אפי' בע"מ אסור בגיזה ועבודה אבל לגוי ולכלבים מותר כו' וצאמת כל דברי היראים הנדפס שנענין זה מחנדים המה למש"כ כאן בהכתי' דמש"כ שם ואם הוא טריפה י"ל אפי' לכלבים מותר וד"י י' ללמוד [כ"ג] מדברי רי"ז ז"ל שכתב צ"ג חלבו של בכור כו' עד כנון חלב וטריפה. אינו אלא הס"ד של הרמ"ם כמציאר כאן שכן ואם הוא טריפה חשבתו ללמוד מדברי רב יסודלי גאון כו' חלב דלא חוי לאכילה לא עבוד וחשבתו אני טריפה נמי לא שנא אבל מסקנת רבינו ואמנם לא דמי שיש חלוק בין טריפה לחלב בכור כשר כו' ועיין בתוס' צבורות נ"ג ב' ד"ה פסק וצמ"ל ה' צבורות ס' תק"ד וצ"י רביד הוהב פ' ראש ד"ה כצבי וכאיל כתב צמ"ל

סג

יראים

עמוד ד איסורי ממון

ספר

בכור בעל מום שנשחט להאכילו לגוים אבל הכא דלא מהני שחיטה לאכילת בשר כגון (יו) שנמצאת טריפה לא קרינן ביה כצבי וכאיל ובקדושתה קאי ולבכור שמת מדמינן ליה דאסור להאכילו לגוים ולכלבים כדמקשינן עליה דמת בפסחים כ' כ' שעה ובשבעות פ"א [י"ג ג'] וכי פודין את הקדשים להאכילו לכלבים דכתיב ואכלת ולא לכלבך, פי' ולא במקום שאינו ראוי לשם לא אסרתי כצבי וכאיל כגון טריפה ומת והיינו דתנן אם מת [יש] לקבירו לפי שאין פודין את הקדשים להאכילו לא לגוים ולא לכלבים ולא הותרו פסולי המוקדשים הראויים לפדיון ובכור שנאכל למומו ובלא פדיון ולא הותרו להיותם כצבי וכאיל אלא במקום דקרי ליה ואכלת לאפוקי מת וטריפה דמאותו הדין דמת טעון קבורה טריפה נמי טעון. ומגן דבתוך (יח) מת טעון קבורה דתנן בבהמה הנקשה [פ"ו ה'] המבכרת שהפילה שליה ישליכנה לכלבים ובמוקדשין תיקבר ומפרש בבכורות טעמא דמבכרת לא קדיש אלא מיעוטא [הא לאו] הכי תקבר במוקדשין הלכך נראה לדמות בכור טריפה למת ולהטעינו קבורה ולא לדמותו כהלב בכור כשר ולהאכילו לכלבים כדברי רבי יהודה אי שומר בחלב כשר ודרש שפי' המקרא כאשר הבאתי דאי לאו הכי קשיא דר"ע אדר"ע, דאמר ר' עקיבא בבכורות [ג"ז ה'] דבכור בעל מום מאכילין אותו לגוים דכצבי וכאיל אמר רחמנא. ובזבחים פ' טבול יום [ק"ג ג'] תנן אמר ר"ע מדבריו למדנו השוחט את הבכור ונמצא טריפה שיאותו הכהנים בעורו וכו' ומוקמינן ליה בגמרא [ק"ד ה'] בבכור בעל מום בגבולין וקאמר בעורו יאותו אבל לא בבשרו וטעמא שעור טריפה נותר בשחיטה עור שחיטה כשר אבל שחיטה לא מהני (יש) לכשר שחיטת בכור כשר וכאשר בכור תם שנמצא כר' טריפה שיאותו הכהנים בעורו והבשר כטריפה שלא התירה שחיטה כך בכור בעל מום שהתירוהו תורה בשחיטה כדכתיב תזבח ואכלת כשנמצא טריפה העור מותר והבשר בקבורה. וכך קבלתי בפ' רש"י שלא התיר ר"ע אלא עורו. הלכך לא קשיא דר"ע אדר"ע שחמור בעל מום טריפה דלא מהני ביה שחיטה שבכור בעל מום כשר. ואמר ר' יוחנן התם נבזבחים הלכה כר"ע, ואשר לא הבאתי ראיה שהבשר אסור כדגרסין התם והלכתא כדברי חכמים בשר בקבורה ועור בשחיטה משום דההוא גר' ליתא משום דקשיא אהלכתא דפסקי ר' יוחנן כר' עקיבא והכי גרס רש"י והלכתא כדברי חכמים ולא יותר. פי' דקיימו אקדשים שבמקדש אדר' חנינא סגן הכהנים דאמר מימי לא ראית עור יוצא לבית השריפה אבל אבכור בעל מום שדבר בו ר"ע לא קאי והלכתא כחכמים. ע"כ לשון גרסת הרב.

והשתא אסיקנא דפסקין כרבנן לענין קדשי מקדש שאירע בהם פסול לאחר שחיטה שהעור בשחיטה ובטריפה בבכור בעל מום כר' עקיבא שהבשר בקבורה ויאותו הכהנים בעורו אעפ"י שר"ע מקדשי מקדש למד מדברי ר' חנינא סגן הכהנים שנראה לתלמוד שאין להחמיר בבכור בעל מום לאסור עורו כעורות קדשי מקדש אבל בשרו ד"ה (כ) שיאותו שנינו אבל בשרו לא שיש חלוק בין בשרו לעורו כאשר הסברתי בפ' המקרא. סברות אלו מקצתו למדתי מר' שמואל בן אבהו ז"ל מ"כ. ואם הבכור בעל מום שראוי לישחט במומו אינו יכול לשחטו אלא על פי ג' ישראלים שיאמרו (כא) יכל להשחט. דתנן בבכורות פ' כל פסולי [ג' ג'] בכור שננסת עינו ונקטעה ידו או רגלו הרי זה ישחט ע"פ ג' בני הכנסת פי' שאינם מוסתים. ואמרין בגמרא ר' שמלאי וריב"ל תרומיהו משום ר' יהודה נשיאה אמרו התרת בכור בחול' על פי ג' בני הכנסת ואמר רבא ובמומין מוכהקין. ודוקא במקום שאין חכם בעיר אבל במקום שיש חכם בעיר צריך חכם. דאמר ר' חייא אמר רב ג' מתירין הבכור במקום שאין מומחה הא במקום מומחה צריך [מומחה] פי' מומחה בקי במומין. ותנן בפרק (ר"ע) עד כמה [ג' ה'] ישראל ששחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו ר' יהודה מתיר ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור. ואמרין בגמרא דאמר ר"מ אפילו במומין שאינן עשויין להשתנות לאחר מיתה וגזרינן אטו מומין שעשויין להשתנות אחר מיתה וקנסה קנים וקיימ' לן כר' מאיר בגזירותיו כ' אע"פ [ג' ה'] ויש לומר אחרי (כב) דקנסא הוי לא קנסין בחוץ לארץ דאין דנין דיני קנסות שלא בארץ ישראל, ועוד יש לומר דאין הלכה כר' מאיר בהא שכתב

חזקת ראה

בזה"ל בספר יראים סי' ש"כ כתב דלס נמנא טריפה אפילו לכלבים שרי עכ"ל הוא תמוה ואין ספק שס"ס וז"ל אסור עכ"ל הרה"ז ובמחל' לא שייך כלל ס"ס כלל ואי אפשר להגיה אסור תחת שרי אלא דס"ד של הרה"ס מתחילה הוה נאמנת להחמיר וזהו צ"ל ובהגדס הוא ס"ד ולפיטו בהכח"י נמנא מסקנת הדברים ותל"מ. (יו) כיון שנמנא כ"ל. (יח) דבכור כ"ל. (יש) מהני לשכר אלא שחיטת כו' שנמנא כו' טריפה כו' הטור מותר וסבש' כו' כ"ל. (כ) ד"ה אסור שיאותו צעורו שנינו כו' כ"ל. (כא) נגדסם איתא שיאמרו שהוא אמת ואינו מונח גם חסר כמה תיבות שס' וסמ"ג עשין רי"א כתב כלשון רבינו שכתב כלל וספי' שכתב רבינו וכן הסמ"ג ג' בני הכנסת פי' שאינם מומחים הוא דלא כלשון רש"י שפי' בני הכנסת שאין חכמים וצפי' מומחה ש"כ רבינו צקי במומין נראה שזהו כמס"כ הרה"ס כ"ה דכורות סי"א ע"ש הרה"י עי"ש. (כב) עיין להלן סי' קס"ד מש"ס בביאורי אית ס"ו. תיבת

ר' יהודה ג' און בה"ג אההוא דתניא ביבמות [י"ז ב'] לא ישא מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואם נשא ויציא ולא יחזיר עולמית דברי ר' מאיר והכמים אימרים אל (כג) ויציא וכשהגיע זמנו לכנס יכנסם והלכה כרבנן ולא תימא הלכה כר"מ ואי קשיא הא קי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו הכא קנסא הוא והלכה כר"מ [בגזירותיו] אבל לא בקנסא ע"כ לשון הגאון הלכתא (כד) במומין הקבועין שאינן עשויים להשתנות לאחר מיתה אם שחט בדעבד לא אסרינן לכהמה לאכול, לכתחלה לא ישחוט ע"פ בקי אם ישנו בעיר. ואם אינו על פי שלשה מבני הכנסת: ותנן [גטות כ"ו ב'] עד כמה ישראלים חייבים להטפל בבכור [ב] כהמה דקה למ"ד יום ובגסה חמשים יום ואם אמר הכהן בתוך הזמן תנהו לי לא יתן לו ואם היה בע"ז מום ואמר לו תנהו שאוכלנו או תמים בשעת המקדש ואמר תנהו לי שאקריבנו מותר ותנן הבכור נאכל (כל) (כה) שנה ושנה בין שור) בין תמים בין בעל מום שנאמר לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. ונראה דבעל (כו) מום אסמכתא בעלמא הוא דהא קרא לא איירי אלא בתם. ותניא בפרק עד כמה [כ"ה ב'] (עד כמה) בכור בזמן הזה עד שלא נראה להראותו לחכם. פי' שלא נולד בו מום רשאי לקיימו שתים ושלש שנים. פי' שהרי אינו יכול להקריבו ומשנראה להראותו לחכם נולד בו בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד אפילו שעה אחת אבל מפני השב אבידה לבעלים רשאי לקיימו כל למ"ד יום.

אמר ר' אלעזר בכור נותנין לו (כו) משעה שנולד בו מום למדנו ויהר אדם בבכור שנולד בו מום שיתננו לכהן בתוך למ"ד יום ויאכלנו כהן קודם שנתו ואם לאחר שנתו נולד בו מום לא ישהנו יותר מל' יום. ואם בסוף שנתו נולד המום משלימין לו למ"ד יום לאחר שנתו. ותנן בפ' כל פסולי [ג"ס ב'] כל מומין הראויין לבא ביד אדם רועים ישראל נאמנים רועי כהנים אינם נאמנים רש"ב (כה) נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על של עצמו וקיימא לן כרשב"ג בכל מקום ששנה במשנתו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה אע"ג דבמפקד [כ"ג ב'] אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן. ובסנהדרין בפ' (כט) ב' איתא דלית הא כללא סוגיא דתלמודא איתא הכי בכל מקום ששנה וכו'.

סימן קמג [שנא]

המתנות. תנן (א) בסוף מסכת חלה ומייתי לה בחולין בפרק הזרוע [ק"ג ב'] ובב"ק שלהי הגזול עצים [ק"י ב'] כ"ד מתנות כהונה ניתנו לאחרן ולבניו בכלל ובפרט וברית מלח כל המקיים אותם

תועפות ראם

(כג) תיבת אל ט"ס ולעיל סי' ז' הביא ג' רבינו ד' בה"ג ובגדפס חסר מן ועי"ל כו' עד ותנן עד כמה ועי' תוס' צבורות דכ"ח סע"א, ובש"ס לשאלות פ' וירא אות ט"ז כ' דלדרי בה"ג סותרים זא"ו עי"ל ובס' הוי"ק שדה חמד חסידת דמים מערכת צבור בהמה סי' א' אות ז' ה"ר מיראס הגדפס דלכלא דהלכה כר"מ בגזירותיו הוא גם בקנסותיו שהרי כ' הרה"ס וקיי"ל כר"מ בגזירותיו וכ' אח"כ וי"ל אחרי דקנסא הוא לא קנסין בחו"ל כו' הרי דאע"ג דדעת הרה"ס דקנסא הוא מ"מ כ' מקודם וקיי"ל כר"מ בגזירותיו שמעין מזה דגזירות וקנסות שוה אהדרי עכ"ל אבל לפמ"ש לפיכך בהכ"ה וי"ל כו' אודא לה ראייתו, והב"ה באו"ח סי' תל"ח הביא דברי האגודה פ' אין לדין שם ע"ס התוס' דהלכה כר' יהודה דמותר במומין שאינם עשויין להשתנות והמג"א שם סק"ט השיג עליו דקיי"ל ביו"ד כר"מ עי"ל במהמ"ס. (כד) הלכך כ"ל. (כה) נאכל שנה בשנה כ"ל. (כו) דבע"מ אסמכתא בעלמא הוא. והיינו כמ"כ הפרישה ביו"ד סי' ש"ו והס"ז שם סק"ו דלא לנאסויי דלא לית ליה זידי חקלא בגיזה ועבודה ומדרבנן הוא וכ"כ בלבוש אבל מדברי הסמ"ג עיין רי"א והרמב"ם פ"א מהל' צבורות ה"ח מבוואר דס"ל דהוי דאורייתא. כ"כ הגאון רעק"א בחי' ליו"ד שם. והסו"א ברי"ד ד' ז' ע"ל עמש"ס בנמרא בע"מ מי מלי אכיל ליה כ' להוכיח משם דבע"מ ח"ס מה"ל לאוכלו בתוך שנתו דוקא שלא כנראה מדברי קת' מפרשים שאפי' בע"מ אינו נאכל מה"ל חלף בתוך שנתו דוקא עי"ל ודברי רבינו הרה"ס תנא דמסייע ליה והדג"מ ביו"ד סי' ט"ו סס"ז כ' ובמס' ר"ה ז' א' כו' משמע דאסור מה"ל תוך ז' משום ספק נפל עכ"ל ועיין במהריט"א להל' צבורות רפ"ד אות כ"ה כ"ו כ"ז שהאריך בזה דלדבריו ומש"כ שם בל"ה העור סי' ש"ו גבי צבור תס כתב ואם לא הקריבו תוך שנתו לא נפסל ויקריבו אח"כ אבל גבי בע"מ לא ביאר לומר דאינו נאסר באכילה ולא ידעתי למה עב"ל תמיהתי שלא שם לבו למש"כ העור שם בסוף הס' ואם עבר ושהה אותו אחר זמנו לא נפסל וביארו הב"י והב"ח ע"ס שכבר כ' העור לעיל ואם לא הקריבו תוך שנתו לא נפסל הם לענין תס שאינו נפסל מלהקריב והב"א לענין בע"מ שאינו נפסל מליאכל וז"ל הוא מבוואר גם גבי בע"מ ובשו"ת ראשית צבורים להגר"ב הבה"ד ז"ל האריך בדין זה דשנתו דבע"מ אם הוא מן העורה או מדרבנן עי"ל. (כו) שלשים יום משעה כ"ל. (כח) חסר בהכ"ה "האומר" לדעתי. המעתיק. (כט) ב' זה צורר [ז"ל א'] איתא דלית ליה הא כו' כ"ל ובגדפס חסר מן ואע"ג עד סוף סי' ודע דהסמ"ג עיין רי"א כ' דהלכה כרשב"ג משום דביומא ע"ל א' אמרו דהלכה כרשב"ג וכ"כ הר"ן בתשובה סי' כ"ה וקיי"ל כרשב"ג וכדלמרינן בפ"ב דיומא ורבינו לא זכר מזה ועיין מש"כ להלן סי' רי"ה סי' תל"ח:

(א) תניא בתוספתא דמס' כו' כ"ל [הנדר"ד] וכו' לשון הסמ"ג עיין קמ"ה.

ספר עמוד ד איסורי ממון יראים סדר

כאלו מקיים כלל ופרט וברית מלח וכל העובר עליהם כאלו עובר על כלל ופרט וברית מלח. ואילו הן
י' במקדש. חטאת וחטאת העוף אשם ודאי ואשם תלוי ובחי שלמי ציבור ולוג שמן (על) [של] מצורע
ושתי הלחם ולחם הפנים ומותר העומר ושירי מנחות. ד' בירושלים הבכורה והבכורים מורם סתודה ואיל
נזיר ועורות מקדשים. לא (ב) ידעתי למה נקרא עורות קדשים מתנות ירושלים. ורש"י פירש בב"ק משום
הכי חשיב להו כהדי מתנות ירושלים, דאינם חשובים כהדי מתנות גבולים דהני עורות לא (ג) מתו
הכי אלא בירושלים ובהדי הנך במקדש לא חשיב אלא הנך דאי נפקי חוץ לקלעים מפסילי כיוצא. עשר
בגבולין תרומה ותרומת מעשר וחלה ראשית הנו זרוע לחיים וקיבה ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה
אחווה ושדה חרמים וגזל הגר. וכל (ד) כהן דאינו בקי בהם אין נותנין לו מתנה:
יש לתמוה קצת. הזכיר שדה אחווה (ה) שדה מקנה שגם ולא הזכיר הקדש שדה מקנה נימנים
הדמים שיש לו עליה כהנים כמתנות כהונה הן:

תפות ראם

(ב) לא ידעתי כי עד עשר בגבולין חסר נדפס והרשב"א בחי' לב"ק ק"י ב' כ' לתרץ כי מפי שכל כהן שאינו ראוי לאכילה אינו חולק בעורות
דאלמא אין נותנין אלא לכהנים הראויין לחלק בבשר והכהנים האוכלים בבשר עומדים בירושלים מש"ה קרי להו מתנות ירושלים עכ"ל ודע
דהגרש"ס לב"ק ק"י ח' בתוד"ה לנע"מ תמה על רבותיו צה"ת אך נעלמו מכל"ת המשנה והגמרא דכל שאין לו בבשר אין לו בעורות וכבר קדמו
בזה צ"ח ועיי' בפ"י שמישכ דברי החסם, והרשב"א להרמב"ם ריש הל' בכורים כ' דטעם החטא שחנה עורות קדשים בכלל מתנות ירושלים
דמשום ציון קדשים לא היו מוילאין אותן חוץ מירושלים אלא שם היו מוכרין אותם בני המשמרה וסם היו אוכלין את דמיהם דלוי בחר מקום אכילתן
ומכירתן עכ"ל והתוס' בחולין קל"ג ב' ד"ה ועורות הניחו בתימא. (ג) לא מתייבזי להו אלא כי כ"ל [הגרש"ד]. (ד) וכל כהן כו',
לשון רבינו הוא מימרא דרב חסדא חולין קל"ג ב' כ"ד מתנות כהונה כל כהן שאינו בקי בהן אין נותנין לו מתנה עכ"ל אבל תמיהין דברי
רבינו דברי שם בגמרא אמרו אהא דר"ח ולא מילתא היא דתמיא רש"א כו' וכל כהן שאינו מורה זה אין לו חלק בכהונה טעמא דלוי
מודה זה הא מודה זה אע"פ דלוי בקי בהן וא"כ מה ראה רבינו להביא מימרא דר"ח שדמית בגמרא ובאלמא הרמב"ם ריש הל'
בכורים כתב כמסקנת הגמרא וכל כהן שאינו מורה בהן כו' אין נותנין לו מתנה מהן ובנדפס סי' שפ"א כ' בזה"ל וכל כהן כו' מתנה
דכתיב לתת מנת הכהנים והלוים למזן יחזקו בתורת ה' המחזיקים בתורה ה' ע"כ והוא ע"ד מה שאמרו בחולין ק"ל ב' למילף מהך קרא
שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה וס"ל להיראים דה"ל לכהן שאינו בקי בהן מלעשיין מהאי קרא ושלח דרש"ת חולין קל"ג ב' ד"ה ולא שכתבו
משמע מחזיק אפי' שאין בקי ורבינו חולק בזה וס"ל דמחזיק בתורה ה' בקי בהן וא"כ יש ליישב דברי רבינו דאין להקשות לפי"ל בקושיית
הגמרא אר"ח ולא מילתא היא דתמיא כו' דיש לומר דכוונת רבינו לנשואי בקי בהן אין נותנין דוקא בדאיכא אחר שבקי בהן וכמש"כ
התוס' בחולין ק"ל ב' ד"ה מנין אכין ע"ה שאין נותנין לו דוקא כשיש כהן חבר וכו"כ שם הרשב"א והריטב"א אבל אי ליכא כהן חבר אלא
ע"ה יתנו לו וה"ל כוונת רבינו בכהן שאינו בקי בהן כיון דמחד קרא נפקא וכיון שכן ל"ק מהא דתמיא אר"ח כו' דכל כהן שאינו מורה
זה אין לו חלק בכהונה אפי' בדליכא אחר הא מודה זה אע"פ דלוי בקי בהן נותנין בדליכא כהן בקי בהן אבל אהא דאר"ח אין לתרץ
כן משום דרב חסדא לא אמר לה מקרא דלמזן יחזקו בתורה ה' אלא מסבירא אחר כיון שאינו בקי לא ידע איך ייבא דהם לכהן אין נותנין
לו א"כ אף כי ליכא כהן אחר ג"כ אין ניתן לו ולכך אמרו בגמרא ולא מילתא היא דתמיא רש"א כו' וכ"כ צ"ח מ"ס קדושים לנמחות י"ח
ב' תוד"ה מודה ליישב קושיית הג"ק שהקשה אנמר דחולין שאמרו ולא מילתא היא כו' דילמא שאין בקי אין נותנין לו דוקא בדאיכא אחר
ועיי' צ"ח רחמים לחיים לתשובת הרשב"א חלק ה' סי' רנ"ט אות ד' צידדון דברי היראים אלו מה שצייר שם. (ה) אחווה ולא הזכיר
הקדש שדה מקנה שגם שדה מקנה נותנים הדמים כו' כ"ל וביאור דברי רבינו הוא עפמ"כ בה"ג הל' בכורות סי' ע"ג צ"ח שדה
אחווה וכו' דכד הוה מקדש בר ישראל ארעא דירית מאבדתה כו' ואי חליף יוצל ולא פקעה הויה דכהני דכתיב והיה השדה באלתו
ציוכל וגו' עכ"ל וגראה שהוא רומז לדין המשנה ערכין כ"ה ב' הגיע יוצל ולא גאלה הכהנים נכנסין לתוכה כו' וצ"ח לתמוה קצת דבכה"ג
הו"ל להזכיר בצרייתא גם הקדש שדה מקנה דס"ל לרבינו כדעת התוס' ערכין כ"ו ב' ד"ה שדה דמש ששנינו שם במשנה שדה מקנה א"י
לכהנים ציוכל היינו שהקדישה וגאלה אחר א"י לכהנים ציוכל אבל אם לא גאלה מיד ההקדש אלא שעדיין היא ביד הגזבר דינה כדן שדה
אחווה דלא כרש"י צ"ח חומש שלו שהביאו התוס' שם ועיי' בתו"ט שכתב בשם נוסחא דוקנית מפרש"י שבחומש שכתוב זה או אם יגאל
הוא כו' ועיי' מנ"מ פ"ד מה"ע וחרמים הכ"ו והנה בשדה אחווה שנינו במשנה ערכין כ"ה ב' לדברי ר' יהודה הגיע יוצל ולא גאלה
הכהנים נכנסין לתוכה ונותנין את דמיה וביאר שם הגמ"ל דפי' דמיה דמי שויה עיי"ש טעמו וימורקו וכיון שדן שדה מקנה בזה כדן
שדה אחווה לפי דעת רבינו א"כ ה"ל בשדה מקנה אם הגיע היוצל ולא גאלה הכהנים נכנסין לתוכה ונותנין את דמיה דמי שיווי השדה
בכשרת המנ"מ וצ"ח נותנים הדמים שיש לו עליה כהנים פי' הכהנים נותנים הדמים כפי מה שיש לניזר על השדה דלוינו כפי שויה
ובמתנות כהונה הן אע"פ דלא הוה בחנם בלא דמים מ"מ מה שהכנה זוכין ליהנם בתוכה כשנותנים הדמים נחש להם כמתנות כהונה
וא"כ הו"ל לנחשב בצרייתא גם שדה מקנה אבל אינו אלא תמיאה קצת כמובן דלוי שדה אחווה מתנה גדולה היא לכהנים שאם גאלה
אחר מיד הגיזבר ואלה מיד המגליל לכהנים ציוכל ואין נותנים דמים כלל אלא כד"ע וק"ק על הבה"ג שלא זכר חזקן זה וכפרש"י בב"ק
ובחולין צ"ח שדה אחווה. אולם בקומץ למנחה להמנחת חינוך מזה שג"ה היא מהגאון מהר"י אלגזי צ"ח ק"ה דצירושלמי רפ"ג דקדושין
מפורש דשדה מקנה חוזרת לבעלים הראשונים מן הגיזבר ציוכל בלא פדיון עיי"ש והר"ן צנדרים כ"ע ח' והרשב"א בחי' שם הביאו דברי
הירושלמי וא"כ הוא כרש"י בחומש שלו שהביאו התוס' דלא כהתוס' וגם תמיאה היראים אודא לה ואין תמיאה כלל ובנדפס מילא מן י"ט
תמוה עד סוף. ודע דמש"כ כהן ושדה חרמים וכו"ה לשון בגמ' בב"ק ובחולין אבל בהוספתא דסוף מ"ס חלה איתא והתרמים וכו"ה במדרש
תנחומא